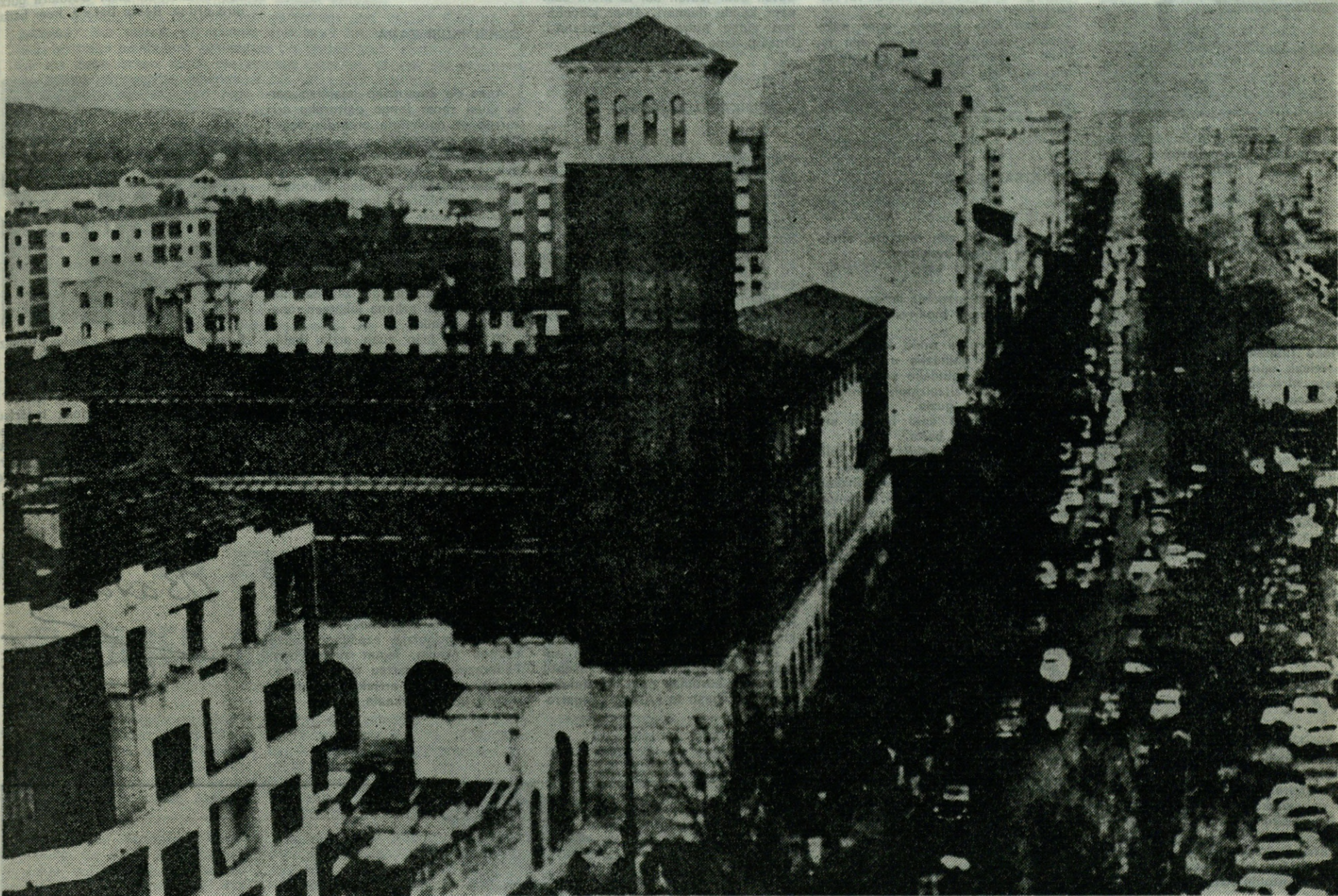

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 6 PEZETA

EPAIKETA BURGOSEN

NON ZER

● ELIZA TA EUSKAL-KULTUTA	
Latxagak	3 garrenean
● ALDE GUZTIETAN	
Knörr-ek	3 garrenean
● AZAROA MUNDUAN ZEHAR	5 garrenean
● ARTE-KRONIKA	
Kortadik	7 garrenean
● GOTZAI-MINTZALDIA	11 garrenean
● KARDABERAZ AITA	
Albisuk	12 garrenean

Zenbaitentzat, aspaldidanik du izena Burgosek. Katedral eder ura besterik euki ez bazukean ere, ezaguna izanzen. Baiña iñoiz entzun ote da egun auetan ainbat aldiz munduan uri orren izena? Eta ba ote da irakurtzen dakianik, goizero edo astero eskura dator kion izparringian izen ori arkitu ez duanik?

Nornaik ba-daki zergatik gertatu den ori, zerk banaturazi duan mundura Burgosen izena.

Uri orretan erabakitzen dan auzian, 16 euskaldun abertzale dira epaituak, beren Erriaren nortasuna iritxi naiez ari izan duten azpilanarengatik. Lan orretan, ba-dira ilketak, atrakoak... orrelako burruka batek geienetan berekin izaten dituan gauzak.

Ba-da munduan amaika orrelako auzi! Politika goraberrak sortzen dituzten arazoak dira, ez dira gaiztakeriaren ondorenak. Eta auzi oiek, zer pentsa aundia ematen diote edozeini, zenbait aitzaki ba-dutela zuzentasun kontuan.

Nori etzaio buruan sortzen

onako galdera au, epaiketa oiek dirala-ta: Indarrak alde bestea gertatu ba'lira goraberrera ontan, epaileak eta apaituak ere, ez ote ziran era berean gertatuko?

Bai Bifarrrak gudan nagusi atera izan ba'lira, nijeriarrek etzuten lanik izango aiek epaitzen. Eta zenbat Bifra eta Nijeria dago munduan? Baina orduan ere, galdera berdiña egin bearko genduan. Orduan ere auziak zuzentasunik ezaren arrixku berdiña izanzen zun. Zergatik? Orduan ere, bi burrukarietako bat bestearen epaile izanzen zelako; eta epailea, bere auzian izanzen zelako epaile. Eta mundu guztiak ba-daki —eta ez gaur goizetik—, ori ez dala zuzen apaitzeko biderik onena.

Arazoak ondo erabakitzeko, epai-maiean ez ditekera eseri, artan parte duanik. Beste norbait billatu bear da alderdi batean ez dagona ez egitez ez biotzez.

Noiz sortuko ote dira munduan, iñungo ez diran auzi-maia, nunaiko diran arazoak epaitu el izan ditzaten eta zuzentasuna gallen atera dedin!

ARABAKO ORDEKA ETA GIPUZKOA

Araba ta Gipuzkoa, probintzi senideak dira. Elkarren arteko bidetan nagusienetakoa, Gasteiztik Bergarako da ta; epaitu al izan ditzaten eta zukamioi ta beribil-gurdi-Jabeak, oso jorratuak eta illetak jotzen ari zaizkigu.

Aurreratu bearrean, atzeraka bai goaz. Ikus bestela, nolako tarte ondutuak ditugun alde oietan. Bidearen biurgunetan ere, negargarriak dau de leku askotako bide azpiak. Zuloak, bide azalak janda, biur dijoan tokitan bear añaiko jasoketarik ere ez...

Eta kontu au, Arabako Foru-Diputazioari ta Gipuzkoako zenbait Eralguntzari dagokie zuzen-zuzen. Bideak zabaldu, begiei ikuspidea erraztu, zulo ta azpi janak berdindu...

Ontan, industri jabeak eta beribil jabeak iritzi berdiñekoak dira. Etxegarate gaiñetik ere, sekulako pasaizua degu; ta dirudienez, eta guk uste

baiño leenago ala ere, pasai-zu ori gutxitu bearrean geitu egingo da.

Leen Anglo-Vasco izeneko trenak tonelada asko ta asko eramaten zuan alde batetik bestera. Gaur tren ori kendu ezker, kamiñuak artu bear izan du pixu oien karrio-lorra. Orra, beraz, nundik eta nola obetu bearrean, okertu ta zailagotu egin zaizkigun, arabar eta gipuzkoarroi gure arremanak.

Eun urteren buruan, emen gaituzu, ortan, atzeratuak, Arabak Salbatierra (Agurain euskeraz) aldea garrantzi aundikoa du. Gipuzkoak ere, Zumarraga aldeak Goierri ta Beterri jatzeko ateak oso kontuan artzekoak dauzka. Alde batetik, Bergara, Mondragoi, Oñati, Legazpi, Beasain eta Ordizia. Bestetik, Azkoiti-Azpeiti, itsasorako bidean... Orra garbi gure begien aurrean ditugun alderdiak.

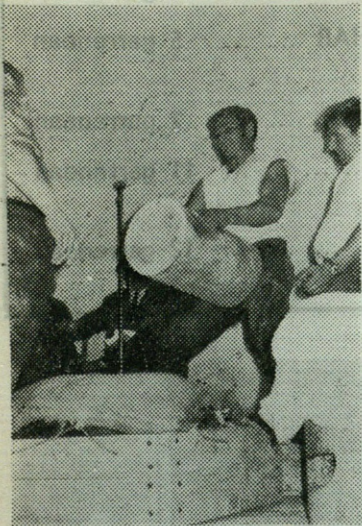
Amaika aldiz itzein izan digute beste bide bati buruz: Elgea mailotik zear Gipuzkoa ta Araba urreratzeko. Ta ez dabil oker ori esan duana. Izan ere, Irun-Madrid bidea asko arinduko luke Elgean zear lijoakean bide berri orrek.

Leen ere, Munduko leenengo gerrate denboran, Elgeako bideok artzen zituzten zaldi-kontrabandoa egiten zutenek. Ta gaur bertan gipuzkoar asko dabil Arabako bide orratik, ardoaren kontrabando ta abar egiñaz.

Orra nola bide onen arazoa, probintzi biren mesede izan ditekera. Beraz, pozik ikusiko genituzke Gipuzkoako ta Arabako Diputazioak, sarritxo bilduko balira, bide au eta Bergarako bidea nola urratu naiz obetu ditezkean erabakitzeko.

Amillaitz

NERE BORDATXOTIK

Arruako Jose Antonio Urreztila, Euskalerriko gazteen-arte txapel-duna

EUSKALERRIKO TXAPELKETA

Joan dan igandean ospatu zan, aditzera emanda zegoan bezela, Euskalerriko Arrijasotzaille Gazteen arteko Txapelketa.

Jedeak oso ondo erantzun zuan. Beste giro bat izan balitz, oraingo nasketak ez izatera, alegia, Zarautz-ko Zinema pelotalekua txikiagi gertatuko zan.

Dana dala, eratzailleak, organizadoreak, egon ditezke gustora. Kristau asko bildu zan, eta ikaragarri gustatu ikuskizuna.

Ango txalo ta esku-zarta beroak ori adierazten zuten. Oso ondo antolatua zegoan guzia. Aitzekirik ez aurkitzeko moduan. Ez pentsa au gutxi esatea dala.

Geienetan izaten baita zerbaiten errena, borondaterik onenez alegindu arren.

LAUREK «POTO» EGIN ZUTEN

Amabost indartsu gazte ziran ize-nak emanak, apuntatuak.

Oietatik laurek «poto» egin zuten: etziran azaldu Auek dira agertu gabekoak:

Frantzisko Ibar «Urtain», Arruakoa.

Patxi Ostolaza «Olloli», Itziarkoa.

Jose Mari Irigoien, Aiakoa.

Jose Antonio Arruti «Etxenagusi», Aiakoa.

Goiz partetik bostek jokatu zuten; arratsaldetik, seirek. Batek bere tanda bukatu ta urrengoa lanean asteko, iru minutuko tartea jarri zuten Federazio gizonak. Anabitarte alita-semeak eta Artola jauna izan ziran Federazioaren ordezkariak. Auek eraman zuten txapelketaren pixua.

GOIZ PARTEKOAK

Zozketa (sorteo) bidez jakin zan nortzuk ziran goizean lan egitekoak eta nortzuk arratsaldean. Goizekoak:

Aiako Estanis Irigoien asi zan lenengo lanean. Bost minutu luzeko lenengo tandan, 37 jasoaldi eman zizkion arriari. Bigarren tandan, beste 37, Guzira: 74.

Ondoren, Zarautz-ko Gabriel Lazkano «Intxorregiren» aldi. 35 jasoaldi, lehenengo tandan; 25 jasoaldi bigarrenetan. Guzira: 59.

Urrena, Jose Inazio Saizar «Luzarbe» Oriokoa, Irurogei kiloko mutil txiki bat.

Baiña... bai egokia! Arrigarria, ain ariña izateko. 35 jasoaldi, lenengo tandan; 34, bigarrenetan. Guzira: 67. Entzun zuan txalo ederrik.

Erandio'ko «Aretxa» bigarrenetan txanda izan zan urrena. 34 jasoaldi, lenengo tandan; 31, bigarrenetan. Guzira: 65.

Ta, bosgarren azaldu zana, goizean, Azpeitiko Antonio Oiarzabal

«Arantzeta» izan zan. Auxe bai fiña ta saiata!

Ez daki ofiziorik, inork erakutsi ez diolako, baiña ez da amutsa ta nagia mutiko auxe. Jendeak gozatu oderra artu zuan. Lertu bear danak parrez, aren postura ta aren imintzioak ikusita. «Arantzeta» baiño kargajasotzaille obeak askotxo ziran Zarautzen. Arek ainbat grazi jendea-ri egindakorik inor ez. Poltxikoan sartu zituan begira zeuden danak. Etzaio errez aztuko Zarautz-ko eguna.

32 jasoaldi eman zizkion arriari, lenengo tandan, eta beste 32, bigarrenetan. Guzira: 64.

«Intxorregi» gazteak indar asko dauka. Ondo ta trebe asi zan lanean, baiña auspoak ez laguntzen; berotu, lertu egin zan. Ez dauka iraupen eta zailmenik. Ezagun du gutxi ibilia dagoala, edo gorputzik ondo zaitu ez duala.

ARRATSALDEKOAK

Bostetan asi zan leiaketa, anuntziaturik zegoan bezelaxe.

Aiako Antonio Larrarte «Aranguren», lenengo.

Ogeitazortzi jasoaldi, lenengo tandan; ogeitamar, bigarrenetan. Guzira: 58.

Ezin gobernatu ondo bere indarrik; nerbioz gainezka mutilla. Lenengo tandan egindako sei jasoaldi txartzat eman zitzaizkiola jakinaren egiña dago guzia.

Bost minutuko saio batean sei «nulo» ikaragarri baita.

Bigarren tandan askoz obeto ibili zan, patxara geiago artu zualako.

Ondoren, Jose Yurrebaso, Bizkai-ko. Dima-koa. 34 jasoaldi, lenengo tandan; 31, bigarrenetan. Guzira: 65.

Gregorio Perez «Naparraren» txanda. 33 jasoaldi, lenengo tandan; 34, bigarrenetan. Guzira: 67.

Sendoa, mardula, gorputz egokia arriakoa. Ofizioa ikasi bear. Gaia badago.

Soldadu dagoan mutikoa omen da. Ask egin zuan motibo geiago gabe egiteko.

Jose Lizarralde «Irolegi», errezil-darra. Melarra ta zaila. Jasotzaille garbi ta egokia. Erruz gustatu zan.

40 jasoaldi, lenengo tandan; 38, bigarrenetan. Guzira: 78.

Angel Egimendia, Berastegikoa, ondoren. Txukuna, garbia, aparta.

41 jasoaldi, lenengo tandan; 40, bigarrenetan. Guzira: 81.

Azkenik, Jose Antonio Urreztila, Arruakoa.

45 jasoaldi, lenengo tandan; 46, bigarrenetan. Guzira: 91.

Aurretik ere bere izena entzuten zan geien; bera zegoan ederbe-gira.

Alaxe getatu zan ordua iritxi zanean. Geiago zala erakutsi zuan. Batek bear izaten du, ta inork ezin ezer kendu duanari. Amar jasoaldiren alde atera zion bigarrenari. Onekin dana esana dago.

KLASIFIKAZIO NAGUSIA

Klasifikazio nagusia, indartsu daren lanak ikusita gero, era ontan izan zan: Lenengo saria, 15.000 peza dirutan eta «Vinos Achegaren» kopa, Jose Antonio Urreztila, Arruakoarentzat, 91 jasoaldirekin.

«Soarteren» alaba polit batek, lore sorta eder bat jarri zuan bere eskuetan.

Bigarren saria, «Agni» markako otz-ontzia (frigorifikoa) 12.000 peztakoa, Anjel Egimendia, Berastegikoarentzat, 81 jasoaldirekin. Diruz kanpo, idazle apal onen kopa jaso zuan.

Irugarren saria, 8.000 peza ta Lizarraga ta «Soarte» jai-eratzailleen kopa, Jose Lizarralde «Irolegi» errezil-dararentzat, 78 jasoaldirekin.

Laugarren saria, butano bidez lan egiten duan «Sigma» markako sukalde dotore bat, 6.000 peza balio dituna, Estanis Irigoien, Aiakoarentzat, 74 jasoaldirekin.

Bosgarren saria, 4.000 peza, Jose Inazio Saizar «Luzarbe», Orikoarentzat, 73 jasoaldirekin.

Seigarren saria, «Orbea» markako bizikleta bat, tolestatzen dan oietakoa, Gregorio Perez, Naparroako Ziordiakoarentzat, 67 jasoaldirekin.

Zazpigarren eta zortzigarren sariak bi bizkaitarren artean banatu ziran, lan berdiñak egin zituztelako. Jose Yurrebaso ta «Aretxa» bigarre-

naren artean, 65 jasoaldirekin. Biña milla peza jaso zituzten, eta lau kapa ardo «Campo Viejo» markakoak.

Amaika jasotzaille ziran, esan bezela, ta zortzi sari zeuden izenda-tuak.

Ezer gabe inor gelditu etzedian, bosteuna peza eman zitzaikien sari gabe gelditu ziran iru azkene-koei. Ederki egiña.

Danak ez dago berdiñak izaterik, eta beste edozein ainbat alegindu ziran aiek ere.

GARBI IKUSI ZANA

Auxe da Zarautz-ko jaialdian garbi ikusi zana: lengo egiturako arri zarrak or daukatela oraindik beren itzal eta errespetoa.

Irabaztunak, txapeldunak, arriari eun jasoaldi emango zizkion ots eta zaratak zabalduak zeuden. Minutuan amar jasoaldiren kontua eraman bear da, amar minutuan eun aldiz jasotzera irixteko.

Gaurko arri berriekin egin ditezke ori; lengo zarrekin ez da ain errez.

Arruako Urreztilak suete aundia izan zuan zozketa egin zan garaian. Berari gertatu azkena jokatzera, onena bera izanik.

91 aldiz jaso zuan arria, baiña inork ez dakigu segurutik andik aurrera, premirik izan ezker, zenbat egingo zukean. Andik gora asko ez, inolako moduz.

Oso marka ona dala derizkiot. Ez, noski, Ostolaza batentzat, baiña bai beste gainezkoentzat.

ESAN NITUAN ITZAK

Federazioko jaun Anabitarte (aitari), itz auek esan nizkion:

«Ni ez naiz inor, eta zuek zerate agintzen duzutenak. Iritzi bat ematea eragotzia ezpadago, auxe esango nizuke, lagun zintzo orri: Federazioak, indartsu guziak, lengo molde zarreko arriekin jokatzera beartu bear lituzkeala.

Gizaldi zear dator oitura ori. Lengo marka zarrak inoiz parregarri gelditu badira, parte bat arriengatik izan da.

Jendearen artean zalantzak eta dudak gelditzen dira indartsuak arri desberdiñekin lanean ikusita.

Batzuk, lengo arrijasotzailleak oraingoekin konparatzeko etzutele ezer balio, esaten dute; beste batzuk ezezkioan daude gogor.

Gizon bat dago dudarik gabea: Ostolaza.

Onek, lengo arri molde zarrak erabiliaz, aurretikako marka guziak oso beian utzi ditu. Ostolaza gutxi dira orde. Beste bat ez, bear bada.

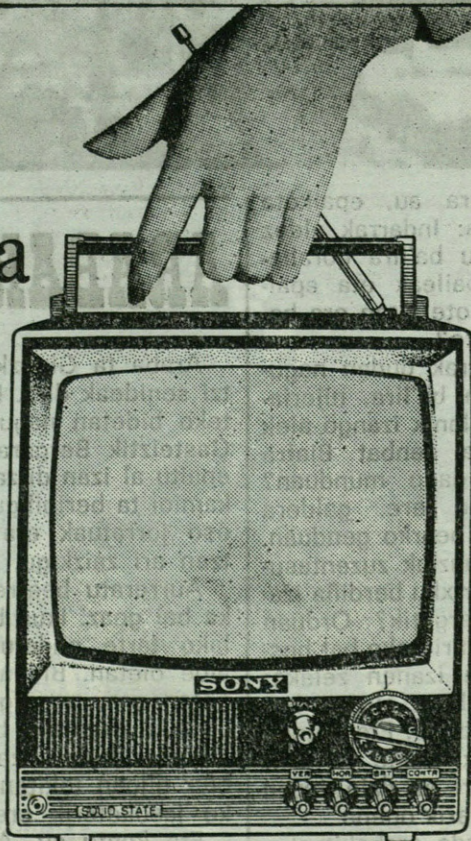

Soarte ospetsuaren alaba, irabazleari lore sorta eskeintzen

Gipuzkoako Federazioak indartsu guziak lengo arri zarrak erabiltzera beartuko balitu, orduan jakingo genduke argi ta garbi, lengo indartsu zarretatik gaurkoetara zer alde dagoan, onerako edo txarrerako.

Baran

Sony da ametsaren izena

ariñena, telebistarik eskurakoiena (beatz batez eustekoa)

SONY edozein tokirako da SONY'k 4 kilot'erdik pixatzen ditu SONY 9'ko argi-laukiduna SONY iru senti-giltzaduna SONY aurrez-aurrezko abots geitzailleduna SONY etxeko tximist-indarrez eta bateriz erabiltzekoa SONY'k lau izki ditu:

SONY

División Audiovisual: Irrati, telebista, magneto-soinu ta magnetoikuskiñak. División Sobax: Elektro kontatzaille eskurakoiak.

NOR IZATEA

Nobait gizarseme edo emakume dala adierazteko «pertsona eta kristaua» itzak erabiltzen ditugu. Au da, alako ez dala gauza soil edo abere uts bat bakarrik adierazteko pertsona dala, kristau dala esan ohi dugu. Pertsona eta kristaua ez dira biak berdin, baiña berdin balira bezela erabilli ohi ditu erriak.

Baiña euskaldunontzat pertsona asko izan ditezke nor ez diranak. Nor-bere buruaren jabe izateari, nor-bere eginkizunak betetzeari, emandako itza ez jateari, nor-bere lanetik bizitzeari, nor-bere bizi-bidea moldatzeari, aldakorra ez izateari, nor-bere iritzia eta jokatibideak eukitzeari... nor izatea deitzen dio euskaldunak.

Nor ez danari, gixona, gixaxoa, utsa, ezereza... deitzen dio. Ejakiña, diru-zalea, erosoa, tripazaia, kaxkariña, kontakakatlilla, al-ferra... ez dira nor Euskalerrian.

Gixaxoa deitzen dio besteren esanera, besteren iritzira, besteren mendeko erabat jartzan danari. Egoskor, berea besterik aditzen ez duanari. Txoropito, bere buruaren jabe ez danari.

Oillo, bere eginkizunak betetzeko kemenik ez duanari. Ustel eta zerri, emandako itza betetzen ez dakianari. Axari, bestea galdu nahian zipoka dabilenari. Sokor-mazo ezjakin arloteari.

Zer eskatzen dio Euskalerriak pertsonari aho batean GIZONA deitzeko? Nor izatea, askatasuna erabiltzen jakitea, erantzunkizun osoz bizitzeko jokabideak aukeratzea eta erabakitzea, burrukan iraunkor eta trebe izatea, buruz eta arrazoiz jokatzea, izketan eta entzuten jakitea, lan egitea, gizartekoai eta erri-maite azaltzea...

Baiña ortarako bakoitzak bere iritzia, bere jokabideak, bere asmoak izan behar ditu. Ortarako bere burua argitu behar du. Ikasi eta sakondu egin behar du. Bere ingurua aztertu eta miatu behar du. Ortarako bideak jarri behar zaizkio. Egiaren janaria eman behar zaio eskolan, etxean, elizan, liburu, aldizkari, izparringi, telebista eta irratiaren.

Bakoitzari bere iritzia agertzen eta bere jokabideak artzen utzi behar zaio.

Nor izateko bakoitzak bere biotza sendotu behar du, errazkeria bazterturik bide zuzenari jarrai dezaion. On egiteari ekin dezaion. Gizarte oheago bat egitearren burrukatu dedin. Bakarkeria eta setakeria zokoraturik besteekin elkartu dedin mundugintza jatorrerako.

Norbait jakia izan behar du nor izateko, GIZON OSOA izateko. Gizonak nor izateko gizakera jakia behar du. Molde bardiñean, akats eta doai berdiñekin egiten diran gizonak ez dira NOR ez dira GIZONAK. Bakoitzak bere bakoitzasuna landu eta osatu behar du. Nahi-ta nahi-ez edo erdaldun edo katalan edo ruso, edo afrikar edo euskaldun izan behar du.

Bakoitza, bakoitza izan dedin lagundu behar diogu gizakiari. Bestela nor ez dan zerbait eginen dugu. Edo robot bat, edo txorri-izugarri bat, edo lanerako tresna bat, edo abere bat... zerbait izango da... baiña ez norbait.

Gizakiari askatasunaren egoak moztan badizkiogu egia ukatuaz eta esi estuen barruan lotuaz sartu diogu nortasunaren muiñean gaitz pozoiduna. Ea da bein ere GIZON izango, gixon baizik.

NOR ez dan gizona ez da GIZONA.

ALDE GUZTIETAN

Herrien menperatzeak, hain zuen, beti ere izan dira mundu zabalean, eta gurea bezainbat latzak nahiz areago ere. Horietako bat ukitu nahi dut egun: Pirinioetako beste muturrean dauden Rossello eta Cerdanya (frantsesez Roussillon, Cerdagne; espainolez Rosellon, Cerdeña) deritzaten herrialdeena. (Rossello du izena herrialde osoak berez, Cerdanya —Girona-n sartua ere bai— horren zati bat delarik). Irakurleak ikus beza eta bere aburua molda.

Orain asko ez dela, Barcelonako «Destino» asterokoan, bertako historialaria Sobreques-ek katalanezko liburu bati buruz kritika bat (edo, hobe esan, berriemaitza) egin zuen. Liburuaren egilea Josep Sanabre da, eta izenburua hau: «Resistència del Rossell a incorporar-se a França» (1) Nahi arren ez dut liburu eskuratu, eta Sobreques-en lanaren zati batzuk aldatuko ditut honera.

Rossello herrialdea katalan da osorik, hizkuntza, kulturaz eta giza-hartu-emanen, lehen orain baino gehiago, noski. Frantzia eta Espainiaren aldiria egondakoa, XVII. mendean bi aukera hauek zeduzkan soil-soilik aurrean (aukerak ez ziren, egia esan, ez bait zuen aukeratzek ahal): ala Frantziaren sartzea (=bere nazio-nortasuna hil zorian ezarriaz) ala Espainiaren (gauza bera nahiz okerrago). Frantziaren sartu zen, irakurleak dakienez, Catalunya-tik kanpo geldituaz eta gero bere esperantza guztiak galduaz.

Mende horretan, Frantzia zen Europako nagusietatik bat. Eta berehala nabaritu zan aho batean, Rosselloko katalantasuna urritzeko bere asmoa. Urritasun hori lortu zuen

okupazio botereak, lehenbizi populua osoa, gero abertzaleen taldeak kontrakarria izanik. Indarkeriarik ez zan falta haseratik: «La manca de respecte a les Constitucions de Catalunya per part dels francesos no solament es manifestà a Perpinyà amb els abusos en ells allotjaments, sino en l'incompliment de les ordenances en d'altres llocs del Rosselló» (Alegia, «Katalan Foruarekiko frantsesen errespeturik eza agerazi zuten Perpinyà-ko bizi-tokien harrapakeriek ez ezik, Rossello-ko beste leku batzuen legeei uko eginak ere bai»). Populua, jakina, ez zegoen geldirik: «L'ambient de disgust i protesta contra els francesos persistí al Rosselló durant tot l'any 1644, com ens ho fa veure el memorial que els diputats de la Generalitat enviaren pel desembre a llur ambaixador a Paris encarregant-li de reclamar al monarca francès que respectés les Constitucions de Catalunya» («Higuintza eta protestarne egoerak iraun zuen 1644. Urtean zehar, rosselloar buruzagiek Parisko beren ordezkari bidali zioten oroit-agiriak erakusten digunez: bertan agintzan zioten, Frantziako erregeri eskatzako, katalan Foruak errespetaraz zitzan»).

Rossello-ko egiazko galbarioa, halere, «Pireneta Bakea»-ren ondoren (1659-60) hasi zen, herrialdea Frantzia pean betiko gelditu zanean. Ohi denez, okupazio-boterea zenbait laguntzailez (fr. collaborateurs, esp. colaboracionistas) baliatu zen, bere helburuak aiseago lortzeko.

Pirinioetako Bakea sinatu berria zelarik, Mazarino kardenalak (Frantziako agintari nagusiak) dekretu bat atera zuen, Rossello-ko herri-gobernua deseginaz (gauza beraxe gertatuko zen pixkat geroago Catalunya-n, Felipe V. eta Olivares-ko kondea zirela bide). Ez da harritzekoa, orduan eguneroko ziren matxinadak, bai eta zapalakeria frantsesen aldetik. Oraindik 1710. urtean zion frantses agintari batek:

«Le peuple du Roussillon se nomme et s'estime catalan, et regarderait comme une dégradation et une injure le nom de françoise (française, orain) ou de catalan français» («Rosselloar populuar katalandar deitzen du bere burua, eta haintzat jotzen du, eta beherapen eta bidegabekeria zaie frantses edo katalandar frantsesuren izena»).

Urte hartantxe, zenbait hirik zergak ordaintzeari uko egin zion, eta Pradesko zergariaren etxea hustu.

Sanabre-ren oso atal interesgarria hango eliz-gizonen jokaera omen da. Maizenik, popularekin jokatu zuten apaizek eta fraileek, beti tinko frantses okupazioaren aurka. Hori ikusita, frantsesak saiatu ziren eliz-gizonak atzerriatzea. Baina bide horrek huts egin zuelarik, beste bat hartu zuten: «Davant el fracàs d'aquest intent d'expulsió dels religiosos, hom assajà un altre mitjà per a aconseguir el mateix propòsit: fou iniciada una campanya de difamació contra el clergat secular i regular del Rosselló, («Elizgizonen atzerriatzearen salara honek huts egin zuelarik, beste bide batetik ekin zen, helburu berbera lortzeko: hasi zen apaiz eta fraileen aurkako beltzapen-ekinaldi bat»).

Ez gaitezen gehiago luza. Baina aipa dezagun hizkuntzaren puntua. Hizkuntzari dagokionez (esan beharrik ote da?), frantses agintariak katalanera bazterten saiatu ziren. Hortan jesuitak laguntzaile omen zituzten, frantsesetutzaren bitarteko nagusi.

Urteak joan eta urteak etorri, eten gabeko zapalketa ez da alferrik iragan. Joan den udan horko abertzaleen taldeek zerbait entzune dugu. «Pyrénées Orientales» («Eguzkialdeko Pireneak», gure «Pyrénées Atlantiques»-en beste muturrean) direlako departamentua berriro izango ahal da Rossello?

Hendrike Knörr

ELIZA TA EUSKAL-KULTURA

ELIZAREN LANAK ETA BETEBEARRAK

Gai zailla artu degula, da, leen-bizi esan bear degun gauza. Gauzak zaillak diralako, ezin ditzakegu utzi dauden bezala. Ezin gaitezke gelditu erantzunik eman gabe, erraxak ez diralako. Ba-ditugu asmoak ugari.

Aseratik esan dezakegu, Elizak kulturarekin ba duela zerikusi aundia, baita ere bere bete bearrak. Gaiñera edozein kulturarekin, kultura guztiekin, Euskal kulturarekin ere bai, nola ez?

Bide ontan argi aundia eman digute, alde batetik Batikanoko Baztar Nagusiak, bestetik Paulo VI Erri aurrerapenaren alde egindako eskutitz nagusiak.

Gai au argitzeko, gauza batzuk ondo zorrozuta garbi agertu bear ditugu. Ortarako jakin bearra dago; zer dan Elizaren eginkizunik nagusia eta zer ikusi bearra daukan kulturaz. Baita bere eginkizunak Euskal kulturaren alde ere.

Ba dakigu denok-edo beartuak gaude jakitera, Elizak ba duela bete bearrak agindu nagusi bat, Kristoren aldetik artua. Auxe da: Jainkoaren Itza ta Bizia gizonen erantzuna eskeiñi bearra ere. Gizonari Jainkoaren naia azaldu ta artan bizitzen lagundu da. Elizarentzat bete bear garrantzitsua.

Orduan gogoan ondo artu, Eliza ez dagoela bere naia egiteko, Kristoren agindua betetzeko baizik. Jainko seme bezala bizitzen lagundu bear dio gizonari Elizak. Ez dago gizona zanpatzeko, Jainko bidetan zuzentzeko baizik.

Orain galdetu dezagun. Orduan nun da Elizaren jokabidea? Elizak auxe egin bear du; gizona Jainko seme bezala artu, bere nortasunaren aberastasunak Jainkoaren ezau-garriak bezala jaso ta egokitu, gizonarekin arremankan euki; ortarako bere maillan jarri, giza bizi giroa ondo ezagutu ta gogoan artu.

Gizonaren gizabide osoa kultura da. Nere iduriz kultura ez da bakarrik jakintza bat, gizabidearen alderdi guztiak baizik. Orixek, gure izkuntzalari ospetsuak, kultura esan bearrean, gizabidea naiago zuen. Jakintza itz ori etzizaion atsegin.

Kulturak edo gizabideak alderdi asko du. Errenkadan jarriko ditut: izkuntza, artelanak, istoria, bizi giroa ta barne muiñetako bideak; gizon ta erri baten biziak dituen gora beera osoak ta auen oiñariak.

Orduan Euskal kulturarik bai al dago? Oso aberatsa, berexia, nortasun aundikoa, zaarrenetakoa degu gaiñera, bai izkuntza, artelan ta izaera aldetik. Ez degu nolanaiko erria. Kultura aldetik oso aberatsak gera. Orrekin, kontzientziarik daukan ekin ez det esan nai.

Esan bearra dago, Elizak Euskal kulturarekin Kristoren agindua betetzeko zerikusi aundia duela.

Eliza, Kristoren egiazko ispillu ta agerpen izateko, bere Maisu ta Buruak bezalaxe, gizonen artean bizi bear du ta gizon egin bear. Kultura eta izkuntzaren aldetik azalduko du bere Goi-agerpena. Ta Euskalerrian Goi-agerpen ori ondo azaltzeko, Euskal kultura ta euskera naioko ondo erabilli bear ditu. Euskaldunen artean euskaldun kulturaz jantzita agertu bearko du ta Euskal kulturaren alde jo. Egia esateko bide ortatik dijoa, beste askok baiño geiago lan eginaz. Baiña naikoa egin al du? Guk denok eman bear erantzuna.

Elizak, gizonak ta erriak, Jainkoarazteko oheak egin nai ditu. Orre-gatik Elizak euskal gizonen aurrerapenaren alde saiatuaz, nai ta naiez Euskal kulturaren alde jokatu bear du.

Elizak goitik artu zuen agindua- ren bidez, gure artean Euskalerrian euskaldunak euskaldun bezala artu bear ditu ta giza mailla ori gero ta geiago jaso, gure nortasuna abe-

rasteko. Ez bakarrik gizona, baita ere gure Erriaren astapenak edo instituzioak. Bearrezkoak diranean osatu, babestu, bestetan lagundu edo indarra eman. Nere asmoak laburtuaz auxe esan nai det. Elizak, euskaldunak euskaldun bezala bizitzen lagundu bear dituela. Ortarako Euskal kultura aberastera beartua dago, bere laguntza ta indarra eskeiñiaz.

«Eliza ta Euskal kultura» gai berexi bat bezala artuaz nai nuke azaldu, gaur iñoiz baiño geiago, nola egin bear lukean lan Elizak Euskal kulturaren alde, egiaz aberasteko.

Bideak naioko garbi ikusten ez ditugulako aurrerago ez gerala joaten, uste dut. Gai au urratu bearra dago.

LATXAGA

ZERUKO
ARGIA

Zuzendaria:

**MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA**

Argitaratzailea:

Nafarroako-Kantauriko ta
Aragoiko Kaputxinoak.
(Mayor, 50-1.º - Burlada
Pamplona).

DONOSTIAN:

Oquendo, 22 - Tel. 26666.

DINAMITA

Etxean, txoko batean, leku goxoenean, illunpean, dinamita kaja bat dut gordea. Ez da, ez, oso txikia, etxe bat ezezik, herri bat menperatu lezakean dinamita baita. Harma ikaragarri honen ize-nak ez gaitu bildurtzen, bere indar zatarra ez dugu aintzakotzat hartzen.

Etxe gehienetan eskuratu arte onik ez da izaten, hau dala ta, gai honek eman due buruausterik franko hamaika familian. Laztankiro zaitzen dugu abereak eta zahardadeak honda ez dezan. Askotan, ordea, gehienetan nik uste, pozoi kaltegarria denik ez gera oharzten.

Kaja honek, anitz etxetan jarria duzuen dinamita kajak, TELEBISIOA du izena. Teleikuskiña deitzen ba diote berdin zait. Bai atsegin zaigula telebisioa. Gure etxeko toki egokiena hari eskeintzen diogu, libre ditugun minutu apurak berak lapurtzen dizkigu.

Aitortu bear da, hogeigarren gizaldi honen asmaketa inportanteetako bat dela; Asia edo Afrikan gertatua gure begiz ikustea gauza harrigarria dela ezin uka ditek.

Alabaiñan nik horrelako telebisiorik ez dut nahi. Ez, noski telebisioa berez txarra delako (nere burua hogeigarren gizaldi-kotzat jotzen dut). Une honetan, konkretuki ari nautzte, eta guztiok ezagutzen dugun telebisioa ezin onar nezake. Bi arrazoi daukat hortarako. Alde batetik erabat burgesa dugula eta bestetik goitik beharriño erdalduna dugulako. Ez bakarrik erabiltzen duan hizkuntzarengatik, berek zabaltzen dituzten ideiatatik batez ere.

Burgesa dala esan dut, eta ez dut uste arrazoi bide haundirik bear danik guztion bixtan dagoena agerterazteko. Lana konplikatu ez dedin, ez dut burges izatearen definiziorik emango. Nik hemen herriak erabiltzen duan sentiduan jarraituko dut.

Gure telebisioa, ikustera behartuak gauden telebisioa esan nahi dut, ez da herri soillarentzat egiten dana. Herritasun hori galtzera behartzen du. Bertan jartzen dituzten gai eta programak jendeok alienatu besterik ez gaituzte egiten. Ez da hainbeste kalterik egin lezakean dinamitarik.

Noiz behinka herriak ulertu dezan eran hitzegiten digute, bere mintzaira txukun eta apaña nola erabil ba dakite, herria bereganatu nahi dutenean batez ere.

Zabaltzen dituzten albisteetan ez dut batere konfiantzarik, batez ere bertakoak diranean. Honekin ez dut esan nahi, eskeintzen diguten guztia gezurra danik. Baiña hona hemen bertan, urrutira joan gabe, hainbeste kezka eta ezin egonen iturri eta sorlekua. Egoera honen ondorenak aztertzen asi ezkerok puskate-rako jarduna izango genuke.

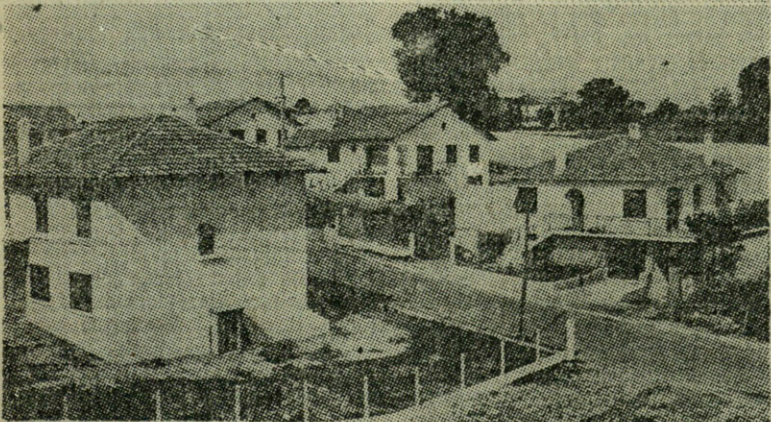
Programak, berri, ez dituzu herrikoiak, ez behintzat gehien zaizkigunak. Zezenak, futbola eta lau artistaren esibizioak guztia egiña dute. Oplioa besterik duzu. Lehen logalea sortarazten dizute eta gero lo egiten uztea merito haundikotzat daukate. Horra, bada, pakea nola lortu ditek. Telebisioak, dinamita kaja horrek lanak asko erraxten ditu.

Ez dut telebisio hau nahi.

MIKEL UGALDE

"HERRIA" TK

AMIKUZTARRA, bere herrian dagokea?

Etxe berri hautan denetan bada aintz gazte. Damurik ez baititu gure xokoak beirutzen ahalko.

Pariseko jaunek manatu jende kondatzek badute on: herri alde bakoitza norat doan erakuts dezakete. Donapaleuko eta Iholdiko kantonamendueta Irisarri, Heleta eta Suhuskune gabe) huna zeri ohart gitazken, jaun horiek agertu zenbakieri esker.

1886-ETIK ETA 1968 ARTIO

Lauetan hogoi bat urtez, hiru jendetarik bat galdu du gure eskualdeak: zazpi milako bat jendez hustu da. 1886-an, 20423 eskualdun bizi ziren lur hotan; orai, 1968-an, 13.179 doi doia! Iduri luke 1954-etik hunat gutixago galtzen dela —bainan beti galtzen—, herri ttipietan oroz gainetik. Eta, hauk galduek, herri pizkordenek ez biltzen, kanpotiar frango jinik ere hemengo jendearen orde!

ADIN ARAU

Jendetzerik azkarrena, hamar eta hogoi urte arte hortan da. Nolaz hori; Gerla ondoan sortu haur aintz baita, eta ere kanpotikako haurrak kondatuak izan baitire hemengo eskoletan: Domintxinen, Behaxkanen, Lukuzen, Donapaleun berean ere. Hauk, gehienak, ez dira hemen geldituko ondoan.

Hogoi, hogoi-ta-hamar urtekoetan, azkarki ahultzen gira. Gazteak ihe joaiten, ezkontzeko adinean! Gauza hitsa hau geroari buruz.

30-ez goitikoetan, ozka berean gaude; ez gal, ez irabazten. Kanpo joanak, beren familiekin kanpoan geldizen.

AMIKUZEREN GEROA, DONADOETAN?

Mutiko eta nesken arteko harat-hunatak ikertuz, bi karkula egin dezazkegu.

- 1.—Hamar urteak artio, mutiko bezenbat nexka.
- 2.—10-20 urtekoetan: 356 mutiko gehiago nexka baino: gutiz gehienak, Domintxineko eta Lukuzeko eskoletan direnak. Bainan ere, 18 urtez goitiko nexkak hor gaindi abiatzen.
- 3.—20 eta 40 urte arte hortan —hemen gelditu gatzetan beraz— 492 mutiko gehiago nexka baino! Ehun nexkendako 136 mutiko, 5-en-dako zazpi! Neskak hirian bizi, mutikoak, bakarrik gelditzen! Urtean, 70 bat neska ezkontzen dira hemen berean.

HERRI ZONBAITEN GORA BEHERAK

Jendetzez goiti doatzinak, Donapaleuko ondo-ondoan diren bakar batzu, 1946-etik hunat. Huna jende emendatze hori:

- Behaxkanen: ehunarenko 78-ez;
 - Domintxine: ehunarendako 16-ez (eskolako kanpotiarrek);
 - Donapaleu: ehunarendako 12,6-ez, Garruze barne;
 - Aizite: ehunarendako 8-ez.
- Zorigaitzez, beste guziak beheiti ari, batzu doi doia (Amenduze, Lukuze, Bunuze Oztibarren), besteak azkarki. Hogoi bat urtez azkarki. Hogoi bat urtez, zonbeit herri erdiratu dira!

LANEKO ON DEN JENDEA

- 1954-ean, 8423 jende laneko on zirenak.
 - 1962-an, 6882, 1600 gutiago, 8 urtez!).
 - 1968-an, 5692 baizik ez.
- Zenbaki hotan, argi eta garbi ageri da espanturik ez dela, azken urte hotan Amikuze ez bada ere beste zonbait herrialde bezenbat husten.

—oOo—

Bada beraz oraino zer egin, ez diten gazteak joan: zer lan mota nahi luketen ikertuz, nexkek bereziki; zer egin ditaken lehen bai lehen, gure lur eta etxaldeak ez diten kanpotiarren deskantsuko salgei izan. Bakotxari da, zerbeit esku-bide duen ber, sail hori lotzea!

M. E.

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón,

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bihao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería'a.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Goriña, Girona eta Vigo'a.

Eustasio Amilibia, 13 ta 14 - DONOSTIA

Teléfono: 25.457 eta 26.987

AITA KARDABERAZ

Abenduaren 17an, Aita Kardaberraz urteburua dala-ta, D. Manuel Lekuonak itzaldi bat emango du, euskeraz, Ernanin.

JULIAN UNANUE, TXISTULARIA

Donostian, Julian Unanue txistulari famatua izan zanari, Zillarrizko Medailla ezarri zaio. 1923 urteaz gero Donostiako Banda Muzikaleko txistularia izan zan.

ANOETAKO KIROL LEKUA

1950ganean, Donostiako Aizuntamentuak, Anoetako terrenoak "Frente de Juventudes" koei uztea erabaki zuan, 25 urtetarako. Gero, 99 urtetarako ere utzi zezakeala eskatzen zuen "Frente de Juventudes"koek, baiña arazo au erabaki gabe gelditu zan. Joan dan Azaroaren 19an, Donostiako Aizuntamentuak, 49.175 metrotako terrenoa 50 urtetarako uztea erabaki du. "F.J."koen esku gelditzen da berriz Anoeta gizaldi erdi baterako. Berak egin beharko ditzuzte piszina, gimnasioa, tribuna eta abar. Erriko terreno aukeratu jarri ditzuzte puska baterako besteen eskutan...

IRUNGO ADUANATIK

1969 urtean, 114.870 kamioiek pasa zuten Irungo aduana, bere tramite ta guzti. Aurten % 10 gehitu omen dira kamioiak eta beharrezkoa da leku aundiagoa azkar batean miatu eta pasa ditzuten. Endaia iru ordutan 90 kamioi ikusteko eta pasatzeko eran daude eta datorren urtean eguneko 1.200 kamioien tramiteak egingo ahal izango omen dira. Begira, bada, zer eskatzen dion Endaia Irureri, martxa berdiñean jarriko bada.

OSKARBI

Pasaitar "Oskarbi" taldeak Eibarren esan duanez, laster omen dira Huesca, Zaragoza, Barcelona eta Madril joatekoak. Euskeraz kantazera, jakina.

MUSIKOLOGIA

Nafarroako Unibertsidadean "Musikologia" katedra berria jarriko omen da laster.

IRUINEKO AUZI-ETXEA

Iruineko Aizuntamentuak "Intendencia" deritzan etxea erosi du, bertan Auzi-etxe berria jartzeko asmotan.

DON JOSE ZUNZUNEGI

Gasteizko Seminarioko ikasle ospetsua dan D. Joss Zunzunegi, tolosarra, datorren urtean Erroman Gotzaiak izango duten Sinodoraiko, konsultore izendatua izan da.

GASTEIZKO AUTOBUSAK

Emendik aurrera iriari jira guzira egingo dioten autobus sail bat izango da eta bai auen eta bai besteen prezio bakarra, bi pezeta.

UROLOGIA ELKARTEKO

BURU

Bi urtetarako, Urologia-elkarrean buru, Euskal Errian, Donos-

astez aste

tiako Recate sendagillea aukeratua izan da.

ARABAKO «JUNTA JENERALAK»

Azaroaren 29an bildu ziran Gasteizen Arabako Udal-etxeetako ordezkariak, "Junta Jeneralak" zira-la-ta. Katedralean meza nagusia eman ondoren, Diputazioan bildu ziran eskualde guziko problemak aztertu nahian.

TXORI-BILLA MAGNETOFONOAKIN

Nafarroako Estellan, magnetofonoan beste txorien kantua grabatuaz, ikaragarritzko birigarro sailla ararpatu omen dute eiztariek.

ARRANTZALEAK ISTILLUTAN

Urteak dira Bidasoaz bi aldetako arrantzaleak elkarrekin asarre dabilzala, ez bait datoz bat legearen esan nahietan. Orainsu bildu dira Parisen eta dirudienez, joan dan urtean Ondarrabian esandakoak berriro aztertuaz, pake bideak jarri ditzuzte. Batetik, "5381 karta" delako ori bestaldekoak egoaldekoek bialiko dietek; bestetik,

legearen kontra zerbeit egindakoan, arrantzaleak bakoitza bere aldean auzitua izango da. Sareak, 50 milimetrotako maillakoak izan behar dute danentzat. Ea antxoaren arazo au denon artean konpontzen

GIPUZKOAKO ARTE ELKARTEA

Diputazioak sarritan eskeñia omen dio Gipuzkoako Arte Elkarteari, auto berezi bat, auto ortan behar bezala jarrita, pintura eder batzuk erriz erri erakutsi ahal ditezten. Baiña, dirudienez, Arte Elkartek ez dauka presarik eta ez dio oraindik jaramonik egin Diputazioaren eskeintza egoki orri.

«HARITZ-BARNE»

Azaroaren 3an, "Haritz-Barne" batzordearen billera nagusia izan zan Hazparrnen. Amarren bat gazte mintzatu ziran bere gazte taldeen izenean. Izan ere, "Haritz-Barne" berak ba ditu amarren bat talde berezi: zine, antzerki, mus, dantza, banda, soinu, txirrindularia eta abar. Denen buru Andre Bidonde jauna da, Jean Fourcade eta Jean Arotzarena laguntzaille dituala. Bernard Courtelarré, Joseph Sarthou eta Pierre Dacharry ere buru-batzordekoak dira.

MURO

MITXELENA

DITZETEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuenten)
Avenida de Francia, 1
IRUN

1.896

1.969

GIPUZKOA-KO PROBINTZI ERATETXEA
(Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa)

Zure diru berriztatze gure
"FUNDACIÓN HEREDIA" (Servicio de Préstamos)
baita baita

Zure Arrantz-Ontzia erosteko edo ebartzeko
Zure baserria erosteko edo ebartzeko
Aberria —azienda— erosteko edo ebartzeko
Baserriko fruituak ebartzeko
Jakinakoa jarri baita Donostia'tan gure
13 ofizietan eta Probintziako 60 subuzaleetan

Oyal s.a.

Oyal eta eforru almazena

Paregabekoak

Bikañenak

GARIBAY, 4 - TELF. 14304

DONOSTIA

Vietnam

HERRI ZAPALDU BAT

Vietnamgo herritarrek guda-ondorengo giroan abiatuak bezala zebiltzen. Ipar-aldean, baserri-lanak eta lantegietako eginkizunak nagusitzen ari ziren. Ego-aldean, tabernetan, neskak aspertu xamarak arkitzen ziran beren irabazbi-dearen arrazoia falta zalako. Gaztetxoak lapurketak azitzen dijoaz Saigon-eko baztarretan.

Bat batean, nehor gehiegi ez arritu arren, ipar-aldeko aizean «Phanton» bombarderoen iskanbilla nabarmendu zan, beren fruitu kriminalak egin aurretik. Zoritxarrez, amerikanoek ez dute beste saillarik bere indartasunaren agerpenak adierazteko eta oipatzeko. Herri bat erdi-illik, inperialismoaren interesak ala nahi dutelako.

Amerikanoen aldeko indar bat Vietnament sortzeko, lan asko egin beharko dute alderdi haietan. Hori hala ere, inperialismoaren jarraipen bat besterik ez litzake izango.

Bestetik, Nixon-en joerak ez dirudite oso arrazoizkoak. Batetik, agindu zuenez, gudiariak maillatan etxeratuko zirala. Bestetik, Canbodia-ko lurralde kolpe militar bat emanaz, amerikanoek ez zeukaten bere gizonak nola nahi etxeratzetik. Pakerik izango ba da urrutiko paraje aietan, gauza bat dago argi: amerikanoek Vietnam utzi egin beharko dutela. Epe baten barruan, Vietnamgo herria bere askatasunaren jabe gelditzea izango litzake gauzarik egokiena.

Zoritxarrez amerikanoek gauza asko arriskatu dituzte itxuraz errexa izago zen guda negargarri honetan. Pekin eta Mouskuren aurkako desafioa, edozein gerra subersiboaren itotzaille eta bestelako edozein gudarako prest dagoela agertzeko, urrutiegi eraman du gerra hori Nixon jaunak.

Herri atzeratu baten armada aski izan da amerikanoen behiegikeriak parregarri bihurtzeko. Baiñan, nehor ez zeukala armamentoen poderioz Vietnamgo etorkizuna eratzerik ikustean, benetako eginkizun politikoan hasi zaitzute, F. L. N. ko eragileak.

Ego-aldeko indar politiko eta erlijio-aldekoen ordezkariak F. L. N. koekin batera koalizio-gobernu bat osatuko luteke. Datotzen auteskundeak asmo hartarko bide izan ditezke. Ageri denez, basoak iriari tokia utzi dio eta politiko kutsu gehiago hartzen ari da Vietnamgo egoera. Harreman diplomatikoak, indarren arteko elkarizketak eta abar.

Amerikanoak eta beren morroiak izango diranez olako elkarte baten etsaierik gogorrenak, bidean daukate baita Indotxinako Herrien Elkartea ere. Herri bakoitzak bere berezitasunak gordeaz, etsai berdin baten aurka jokatzeko arrazoirik ez zaie faltako. Elkartasun hori burrukan sortzen ari da.

Nehor ez dauka armamentoen poderioz Vietnamgo etorkizuna eratzerik

Amerikanoak dira zerbait egin dezaketena Vietnamgo Herriaren alde. Ez dago dudarik amerikaren kritika ez balego, Nixonek ugariago erabiliko lituzkela bere iskilluak. Hala ere ez dugu galdu behar ikuspegi hura, inperialismoarena, alegia, Amerika haundia baldin bada, bere inperialismoaren zabaleroagatik da haundia. Baina inperialismoa eta Herrien askatasuna tzen dugun maillan, bestea ezin ditezke lotu. Bata indar moteltzen dugu.

Jardun gaitzen, bada, Herrien askatasunaren aldeko burrukan. Inperialismoaren aurka eta demokraziaren alde jokatzeko ari diran indar guzaien elkarteak sortuaz.

D. IZA

IRABAZGARRI ETA EKONOMIKOAK
AZKAR berotu eta legortzen duana.

EUSKALERRIAKO ZABALTZAILEA:

UGARTE ANAIK

urbieta, 26-1.º - Urrut. 21458
Donostia
Urrut. 310041 - Bilbao.

ORDEZKARIAK:

ARABA: Ignazio Goikoetxea.
Urrut. 214980. Gazteiz.
NAFARROA: Eusebio Sanz
Urrut. 232734
BERGARA: ORNI. Urrut. 761362
ORDIZIA:
Ordizia Lantegiak. Urrut. 881037
AMURRIO: Jesus Ganzedo. Urrut. 71
BERRIZ:
Eduardo Urcelay. Urrut. 12 eta 44

Azaroa . Munduan zehar . Azaroa

1. Frantziako Saint-Laurent-du-Pont herrian, dancing bat suak hartu eta bertan 146 gazte kiskalirik gelditu ziran. Gaixo jendea!

2. Helsinkin, USA eta URRS eko zenbait politiko bildu zan. Atomiko harmak gutxiagotzeko zer neurri har detzaketen ikusten ari dira. Hobe, behin eta betiko, den denak lurpean sartuko balituzte; zertarako behar ditugu gauza horiek, bizia kentzeko besterik ezertarako ez baitute balio!

3. Norteamerikako demokratik eta republikanoak, zein gehiagoka ibili ondoren, badirudi, bata bestearekin diferentzia haundirik ez diotela kendu. Republikanoek Senadoan zenbait puntu irabazi badute ere, demokratik etzeuden lo-ta, Gobernadore izateko puesto berriak irabazi dituzte.

4. Concorde-001-ek bi mach egin zituen. Ba da zerbait baino gehiago! Hotsak, sonidoak egiten duen bidea baino bi aldiz gehiago.

5. Nanterreko Unibertsitatean, maoista estudiantek irakasleek oldartu zitzaizkien. Behar da kope-ta! Irakasleek, bertan behera utzi zioten klase emateari.

6. Pierre Laporteren harra-patzaileetatik bat lotu du Montrealgo poliziak. Pierre Laporte hori, hango abertzaleek garbitu egin zuten. Italia eta Txinaren artean harreman diplomatikoak zabaldu ziran.

8. R.A.U., Sudan eta Libiak, piskanaka eta adiskide gisa Federazio politiko bat egiteko asmoak hartu zituzten.

9. De Gaulle jeneralaren heriotza. Usterik gutxienik zanean, gizon honek ere,

bere azken arnasa eman zuen.

10. Rusoek marka ikaragarri bat egiten dute. Ez dira motelak mutilok! Luna-17 Ilargiaren gainean ezarri ez ezik, tresna horrek berak barruan zeraman Lunakhod-1-ak, automobil baten gisako tramankulua utzi zuen Ilargian, hara eta honera ibiliz, bertako berriak Mundura bializtzen.

11. Kolonbian uholdeak. Berreunen bat hildako gertatu ziran.

12. Pablo Vlenak, Gromiko jaunaren bisita izan zuen.

14. UNESCO-n billera. Herri aberats eta herri behartsuen arteko borrokak, ez bide dio UNESCOri gauza haundirik laguntzen.

15. Brasilgo militarrek ez dute uste izan zitekean bezalako indarrik. Botazioak izan dira. Boto-paper txuri gehiegi agertuda, herria beren alde dutela esateko.

16. Khrouchtchev-ek, ziote-nez, bere BIZITZA zenbait liburu loditan emanik omen zuen. Liburu horiek, European eta Amerikan, hots nun nahi argitaratzeko asmotan ziran. Asmoak eder, eta eginak... pobre. Izan ere, jakin dugunez, ez da holakorik. Jaun horrek ez du sekula bere bizitzarik idatzi.

17. Argelian, Frantses bat 20 urtetarako kondenatu dute. Itzalean sartu dute alegia. Izan ere, frantses horrek, nazioaren segurtatearen aurka jokatu omen zuen.

18. Frantziako lehen ministroak, gaulista guztiei, bat-bat eginda egon zitezela eskatu zien. Izan ere, demokrazia barruan, badi-rudi batasunean dagoela indar.

19. Frantziako Akademiak urtero eman ohi duen Sari Haundia, Bertrand Poirot-Delpech-i eman zitzaion.

20. Nanterreko Unibertsitatean, ikasle eta guarden artean komeria berriak. Gauza onik etzutela-ta, astebeteko Unibertsitatea hitxi zedilla galdegin zuten irakasleek.

21. Vietnam Iparraldeak, berriro ere, amerikanoen abioien erasoak sentitu zituen. Binbitartean, amerikanoek, etsaiek harturik

zizkien preso batzuk libratu nahi izan zituzten. Dena alferrik! Vienamitak ez baitaude batere lo!

22. Conakry - Irratia hemen. Goizeko ordubiak, hirurak, bostak... Uste denez, merzenario soldaduak Ginean sartu eta orain arteko bertako buruzagiez beste egin nahi izan zuten. Hitz frango esan da. Non ote dago egia? Ez ote dago hor beste katurik izkutatuturik?

23. Urtarrilaren lehen egunean Aita Santuaren erabaki berri bat zabalduko da. Laurogei urtez goti diren kardenalek ez dukete botorik Aita Santu berri bat aukeratu behar izango denean. Hala hobel!

24. Alain Geismar marxista sonatua, itzalean sartu dute. Frantzian hori. Bi urtetarako sartu dute.

25. Hau ere entzun behar genuen. Tokion gertatu da. Yukio Mischima idazleak bere buruaz beste egin zuen —hara-kiri delako hori alegia—. Zertarako? eta, japonesek harmadari botere eta indar haundia goak emateko. Lehengo lepotik horrek ere burua!

26. Chaban-Delmas jauna Polonian izanduo zan. Hitzak eder eta... bi nazioen arteko harremanak gero eta estuagoak izango omen dira hemendik aurrera. Beti hortan gera. Noiz egingo ote dira egiazko adiskide mundu osoko nazioak!

27. Alexandre Soljenitsyne, Nobel Saria hartzera, ez da Estokolmora joango. Hara joan eta berriro Russian sartzeko beldur ote da? Nun bizi gera? Zer da mundu hau?

28. Ginean, merzenarioak berriaz sartzeko asmotan ote diran. Hori da entzun dana. Harmen bidez zerbait konpontzerik balego, bai-na... orain arte, ez bide dute harmek gauza haundirik konpondu; negarra eta odola bai, nun nahi zabaldu.

30. «Femina» deritzan literatura saria, François Nourissier-ek irabazi du.

BA ZAN ORDUA! Gipuzkoako Kultura Elkarteak Diputazioan

Aldundiari Laguntzeko, Kultura Batzordea

Donostiatik Bilbora bidean, bazkalondoan, patxada-patxadan ko-txearen run-run goxo eta giro epelean, loak artu ninduan.

—Iratzarri zaitetz, gizon!

—Non gagoz, ba?

—Non egongo gara, ba! Anbotopean. Durangon.

—Torre luze, punta-zorrotz ori, nongoa dugu, ba?

—Nongoa izango duzu, ba? Tonperriko jesuiten ikastetxekoa.

—oOo—

Ateko txintzarria jo eta Aita Garaigorta eskatu genduan.

Laster agertu zan jesuita gazte, mee, beltzeran bat. Begi biziak, ezpain fin eta okotz zorrotza.

—Arratsaldeon, jaunak. Zer nai duzue?

—Zuen ikastetxe ontan euskera irakasten duzuela entzun dugu, eta onen berri jakitera gatoz. Egia al da? Ez al da ametsa?

—Ez da ametsa, ez, jaunak. Egia egia duzue.

—...?

—Bai gure aspaldiko ametsa, euskera gure ikastetxean jartzea, izan zan, baiña amets eder ori ez da aurtengo, urterarte egia ta mami biurtu.

—...orduan, egia da! Zorionak! Ba zan ordua!

—Ikastetxe ontan ba gera zazpi-zortzi jesuita gazte, edo gazte xamarrak, euskera-zale amorratuak, eta bein batzar bat antolaturik esan genduan: "Txoriak torrotzio egiten du? Euskaldunak euskeraz bearko du". Eta esan bezala, egin dugu.

—Baiña euskera ez dakitenek?

—Ikas dezatela. Ni ere euskera ikasten jo ta ke ari naiz. Euskera ez dakian euskotarra, txorrotxioka ez dakien txoriaren antzeko da... Alperrikako txori mutua.

—oOo—

—Orain ipuin barik, argi ta garbi esaguzu, Aita Garaigorta: Noiz, nola, nork eta nori, irakasten duzue euskera?

—Zure "Noiz" orrekin asi gaitzen. Aurreko urteetan, ezin bestez, euskera eskola orduetatik kanpo irakasten asi giñan, baiña... zer gertatu zan?... euskal ikasleak, lagunak aize zabalean olgetan ikusi, eta nok euki eskolan lotuta? Orre-la oso gutxi aurreratzen genduan, eta euskera ezkerreko begiekin begiratzen asi ere bai. Aurten eskola ordu barruan sartu dugu euskera, beste edozein ikaskizun bezala.

—Eta nori irakasten diozue? Nai dutenei bakarrik, ala denei?

—Leen nai zutenak bakarrik ikasten zuten, orain denak: preparatoria eta ingresoko den-denak. Datoren urtean batxillerrakin asiko gera, beti gora goraka joanaz. Guk ez diogu umeari galdetzen: aritmetika, jeografia, gramatika... ikasi nai al duzu? Programa bat dugu, eta programa ortan euskera sartu dugu, eta kito. Gu Euskalerrian gagoz. Euskaldunen izkuntza euskera da... "ergo"...

—Latin ere ba dakizu.

—Pizka bat bai... eta ingles eta gaztelania, eta frantses eta... zenbat eta izkuntza geiago jakin, obe. Besteen izkuntzak ikasi, eta geurea aaztu?

—Begi-beteko egiak esaten dituzu.

—Eibarko seme jator, Erromaldo Galdosen esana etorri zait burura zuri entzunaz. Buruz oso azkarra zan eta zortzi izkuntza ikasi zituan, baiña beti esaten zuan eskua

burura eramanez: "Zortzi izkuntza buruan", eta gero biotza izendatuaz: "Baiña bat bakarria biotzean: ene euskera maitea". Aita Galdossek kalea dauka bere izenez Eibaren. Merezi du.

—...nork erakusten du euskera?

—Ikusten al dituzue argazki ontako lau andereño gazte, alai, lirain auek? Auetxek dira gure ikastetxeko euskeraren aingeru zain-tzailleak: Zabaletatar Kontxi, Milla Berrio-Atehortua, Edurne eta Dego.

—Andereño panpoxa oiekin edozeinek pozik ikasiko luke.

—Egia esan duzu. Oso pozik dabilta zortzi-bederatzi urteko umeak, euskera ikasten.

—...eta nola ikasten dute?

—Aurtengoz, beintzat, ba dugu liburu bat ortarako oso ederra: "Nora Zoaz", Bilboko "Euskerazaleak" argitaratua: kolore biziak ditu, eta ikaskaiak maillaka poliki jarriak. Gramatika pizka bat ba du, baiña begietatik sartzen da metodo au. 700 itz edo ba ditu, leenengo urterako naikoa.

Ariketak egiteko "Kili-kili" ren "Lan ta lan" kuadernoak aziko gara. Umeak oso pozik betetzen dituzte Kili-kiliren lanak.

—oOo—

—Eskerrik asko, A. Garaigorta.

—Gauza bat esan bear dizuef emendik ies egin baiño leenago. Ba zala ordua, gure ikastetxeetan euskeraz irakasten asteko. Orain zortzi urte asi giñan, Aita Goikoetxea emen zanean, euskera erakusten... baiña orduan "goitiki" euri geiegi egiten zuan azi onak lurrean indarra artzeko. Guk giro ohea aurkitu dugu. Oraindik ez da eguzki bete, baiña... tira... aal duguna egiten dugu. Itugiñik ez dago.

—Ezer besterik?

—Bai. Gure ejemplo ona ikusita edo... San Antonio ikastetxeko mojak ere euskera irakasten asi dirala. Eta ez nolana. Nik uste dut guk baiño gartsuago eta gotsuago. Ba da an Mari-Asun izeneko moja bat, oso jatorra, eta besteak ere aren antzekoak omen dira... Aiek ere euskera jarri dute guztientzat.

—Ba zan ordua!!! Agur. Agur.

Goikoetxeatar Inñaki

Gipuzkoako berrogei-ta-amarren bat Jakintza-Elkarte bildu berri ditugu Diputazioaren Etxean Donostian. Billera au, Diputazioko Eziera-Batzordeak dei eginda bildu zan.

Don Santiago San Martín, Aldundiko leendari-Orde ta Eziera-Batzordeko leendakaria zan billera ortan maaiburu. Aren lagun ikusi benituan Liburutegiko begirale dan Maria Milagros Bidegain; Batzordeko letradu dan Maximo Sanz jauna; artxibero-buru dan Jose Berruezo; «Amigos del Pais»-ko leendakari dan Albaro Valle Lertsundi ta Itsas-Museoko zuzendari dan Navaz jauna ta abar eta abar...

Batzar onen asmoa, Diputazioak artu-berri duan erabaki baten ondorena izan da. Diputazioak, alegia, Jakintza-Elkarteei eskeintzen zizkien diru-laguntzak ukatu egin dizkie emendik aurrera; ta erabaki orren gozagarri bezela, Elkarte oiei beste bidez laguntzeko bideak aztertu nai ziran. Beraz ortarako bildu dira Elkarte oietako jaun-andre buruzagiak.

Maximo Diaz jaunak adierazi zien bilduei, orain Gipuzkoako Kultura-Elkarteen Batzorde Nagusi bat sortu nai zala; onen bidez, Diputazioak

Zineaz. Bere iritziz, izkutuko lan auei ere laguntzea komeni zala, noski.

San Martin jaunak erantzuna eman zion, esanaz:

«Argazki ta Zine-ikasaldi bat, egoiki letorkeela Diputazioaren laguntzaz sortzea; ta egiteko au ezala kendu diran laguntza oietan sartu bearrik. Kendutako diru-laguntzak, iniolaz ere, Elkarteen eguneroko gastuei laguntzeko eskeintzen ziralata».

Sanz, letradu jaunak gogorazi zien bere aldetik: «Diru-laguntza kontua, Elkarte beren erabakiz, mugatua zegoela; baiña lan berriak egiteak, ez zuala mugarik ez esirik. Eta bide ontatik arkitu bear zala aurre-roko lanei laguntzeko aukera».

Fernandez Ibarburu jaunak, berriro artu zuan itza: «Jakintza-Etxe» bat alegia, ezin jaso ote-zitekean galdetuaz. San Martini'ek erantzun zion: «Jakintza-Etxeak jasotzea, Estaduaren esku zegoela. Esate baterako: «telebistatik etzegoen lekuetan, «tele-Club»-en bat sortu ta abar. Baiña Gipuzkoa etzala Kul-

kutsi ditzakete gure artistek, beren lan jakingarrienak, bai pintura-saillekoak, bai argazki, bai beste Kultura-sailletakoak ere.

—Udarako ikasguak ere antolatitezke erbestekoentzako.

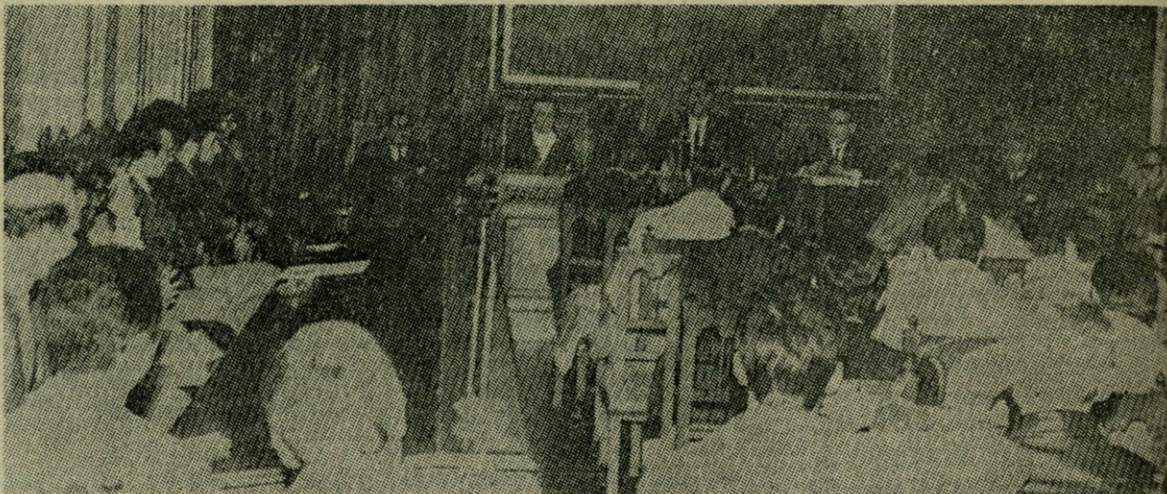
—Urteroko aldizkari bat argitaltzea ere, asmo auen barruan sar dezakegu. Emen aipatuko lirake Diputazioak Kultura-saillean urte barruan aizatu dituan lanak, eta probintzi barruaan burutu diranak.

—Mundu guziko Musika-Leiaketa Nagusia eratzea ongi letorke. Bide batez, Gipuzkoan sortu diran eta galtzeko arriskuan dauden eresilanjakingarriek, or izango luteke beren lekua.

—Batzordearen egitekoa, Diputazioa jakinien gainean jartzea izango da. Ta esku artean ditugun asmo ta egitamuen artean bearrekoenak eta osteruntzekoak zeintzuk diran erabakitzea. Batzorde onek artuko du bere kargu.

ELKARTEN ASMOAK

Kultura-Batzorde onen gorabeerak

Gipuzkoako Kultura-Elkartea, Diputazioan bilduta.

bere argi ta laguntzak eskeiñi zezaizkien Jakintza-bidetan kezkatuak dabilzan Gipuzkoako Kultura-Elkarteei.

Orrek ezta esan nai —jarraitu zuan esaten—, Diputazioak Elkarte oiek irentsi nai dituanik, ez. Elkarteok, beren buru-jabe jarraituko dute gerora ere. Batzordeko Buru, Diputazioko leendakaria izango litzake, ta onen izenean, Eziera-Batzordeko leendakariak artuko luke maaiburu-lana. Elkarteok eta Aldundiak elkarren leian jokatu luteke, zerbait egingarri sortzen danean.

Batzorde onek, bi egiteko izango ditu oso jakinlekoak:

1. Diputazioak kultura-bidetako asmoren bat duanean, orain eratu nai dan Batzorde Nagusi oni galdetuko lioke: ia zein Kultura-Elkartek Diputazioaren laguntasunez, artu nai lukean bere gain asmo ura aurrera eramatea. Kultura-Elkartee beren aldetik, beste ainbeste egingo dute, Kultura-gaietako zerbait aurrera eraman nai dutenean. Batzorde Nagusi onen bitartez Diputazioari jakin-araziaz beren asmo ta egiteko garrantzidun lanak.

Egitamu orren inguru itzegiteko, leenbizi Gipuzkoako Argazki ta Zine-Elkarteko ordezkari dan Fernandez Ibarburu jaiki zan. Onek adierazi zuan Diputazioak, etziela lagundu bear asmo dizdiratsu ta aundiei bakarrik. Ba zirala beste lan txiki ta ixillak ere, laguntza merezi zutenak. Onela —dio berak—, Argazki-Elkartee astero iru ikasaldi eskeintzen ditu Argazkiaz eta

tura-gabeko lurra». Ibarburu jaunak ongi artu zuan adierazpen ori.

DIPUTAZIOAREN ASMOAK

Ondoren, San Martin jaunak, Diputazioak bere asmotan zituan egiteko batzuek jakin-arazi zituan.

—Asmo oien artean, au izan zitekeela bat: Gipuzkoako baztarren argazkileiaketa bat eratzea. Eta argazkiok, naiz Gipuzkoa barruan, naiz emendik kanpora erakus zitezkeala.

—Baita Zuloagaren eungarren urteburua ospatuaz, eibartar jator aren omenez, Pintura-Erakusketa bat ere eratu ditekela.

—Ikastetxetako ikasleen arteko Pintura-Leiaketa bat ere asma ditekela da. Leiaketa au «Itxasoa ta arraiak» izenez ospatu ditekela, gure aur eta gazteen artean txikitatik itxas-zaletasuna esnatzeko.

—Beste Pintura-Leiaketa ere ongi letorke; baiña au «Bizibidez pintore egiañak diranen artean jokatzeko. Au ere, itsas-gaiei begira.

—Gipuzkoako Jakintza-Elkarte guzien zerrenda ere liburu batean bil dezakegu, onela elkar obeto eza-gutzeko ta gure lana elkarren leian burutzeko.

—Gure eskuan degu, Diputazioan, egiten ari diran lan berriak bukatzen diranean, Erakustegi-Areto bat sortzea ere. Sala orretan era-

eta xeetasunak asmatzen saiatu ziran. Esan ere egin zan, Batzordeak maizago bildu bear zukeala.

Elkartee beren aldetik, urte barruan egin oi dituzten lanen berri eman dezaiotela Batzordeari eta Diputazioari, ta abar eta abar...

Batzorde onek bere «boletin» bat ere zabal dezake; onela Elkarteak elkarren berri jakin al izango luteke.

Azkenean, Esiera ta Jakintzako ministro jaunari telegrama bat jarri zitzaion, Gipuzkoan, bearrezko ditugun beste Jakintza-ikasguak antola ditzan.

Asmoa ederra da; gure aldetik txaloak merezi ditu. Orain, asmoak egia biurtzea komeni zaigu, aidean urtu baiño leen.

literatura

IRUNGO LEIAKETA

PROBINTZIKO AURREZKI KUTXAREN ERABAKIA

EUSKERA TA SAIKERA-SARIAK
DONOSTIAN BIZI DIRAN
BI IDAZLERI

Irungo irian 1970 urteko Ele-Eder-sariak, probintziko Aurrezki Kutxak eskeiniak, emanak izan dira. Sariak, ezderazko ta euskerazko lanei eskeiniak ziran: olerki onenari ta nobela bikaiñenari.

Jaia errikoetxean zan, eta afarian, an bildu ziran, probintziko agintari, idazle ta sariak eskeintzen zituzten eralguntzetako arduradunak. Jatordua azkenetan zalarik, sari-tuen izenak agerrarazi zituzten onela:

Euskerazko olerki saillean, Goi-koetxeatar Juan Inazio apaizaren

«Gauetan Oihu» izeneko lana izan zan saritua. Au, euskeraz idatzia.

Erderazko olerkien artean, Antonio Codinasen «Truenos y flautas en el templo» izenburu zekarren lanari.

Saiakera saillean, Zubiarraindar Rikardo jaunaren «Cotage, numero uno» izeneko lanari.

Nobela saillean, Luis José Sánchez Cuñat atera zan irabazle.

Sarituei gure zorion biziokorra ta Irungo Aintamentu ta Probintziko Aurrezki Kutxari ere gure txaloak, onelako arreta izan dielako euskal lanei ere.

ARTIZ

AN ERE TXAKURRAK ORTOSIK...

Bai, gizona, an ere amagandik jaiotakoak akats eta oben berdin samarretan jausi oi gera. Txakurrak ere an-emen ta nunbaiten oben berdiña dute (pekatu diote zenbaitzuk, baiña oiek irakurri gabe asi dira idazten), oben edo (txakurrak obenik bai ote?) sen berdin-berdiña antxiñan eta atzerrian. Gure egunotako euskal-amets eta ekinaldiak bultzatzen naute an idaztera. Erderazkoari lotua nabil urungo datorrena esan orduko. Ikus dezagun:

Katalunya-Balenzietan auzi ta buruaste antzekoak izan zituzten beren asikieran. Erria izkuntza-zalatu, alegia. Ortako biderik errezena, irakurgai egokiak eskuratzeta, noski. Ta or beren lanak.

«El Mole», balenzierazko lenengo izparringia, iri-eragingarria. 1837-garreneko urte-berritan ageriarazia, Josep Maria Bonilla'ren eraginez. Danetik dakar nastea eta irakusleen iritziz ez dago zer-tan erdianatu erriko izkuntza, beste edozein baizen ona ta egokia da-ta.

«La Donsayna» astekaria, 1847-garenean «El Tabalet» astekaria. «Lo Rat Penat» aldizkaria, eleder-asmoz egiña. Izkuntzarekiko ez-

tabaidez gainera, politika-arazoak askotan darabillez beren orrietan. Ikusi izen batzuk: «L'ametralladora Carlita», «La Barricada Federal», «La Reforma Social», «Carra-cuca», eta abar.

Lenengoetan beti dabiliz ezta-baidaka idaztanka ta idazkerari buruz. Ara «El Mole»-k zer dion itz berrietaz: «Eguneko gauzak aipatu ta izentatzeko, itz berrietara joko dugu, bear-bear danean. Alabaina, Horati'k dasaigun begirune ta neurribidez». Ta beste batean: «Batu ziran ostatu batean, balenziar bat, Mallorcar bat, andaluzitar bat, Galizia'ko bat, Katalunya'ko beste bat eta bizkaitar bat. Ziranak izketan asi ta ezin elkar ulertu, espainolak izanda ere. A zer nolako aberri batua!»

Emen sei barik zazpi gera ta ia azkena etorritakoak ezer aurreratzin dun.

Etxebarría'tar Juan Anjel (Els Primers Periòdics Valencians.—Enric Soler Godes, Valencia-1960).

OARRA.—Vives'en idazlanean, azkenaldean, «Iturriaga'ren IPU-NAK» idatzi dut ea «Iturriaga'ren OLASAK» izan bear du. Eskerrik asko.

Kili-Kili naz,
Bilbo'ko S. Anton
zubi ondoan jaito
eta bertako eleizan
bateatu ninduan
osaba abadeak
Kili-Kili izenaz.

Euskeraren
alde egiteko
ekarri ninduen
mundura
aitak eta amak.

Sendi edo famili
aundia gara
Kilitarrok
Euskalerrian.

Anaietatik
zaarrena neu naz.
Nire urungoa
Naparroa'koa da.
Gero, Gipuzkoa'-
koa... ta abar.

Anaitzat eta
arrebataz artzen
dodazanak
millaka dira
Euskalerrian!

Oneik dira
euskeraz irakurten
eta idazten ikasi
nairik
SARIKETA NAGU-
SIAN sartzen diran
ume ta gaztetxo
euskaldun zintzoak.

Lengusu-Lengusiñak be asko dodaz
Ene, zenbat!
Oneik dira Bilbo'n eta errietan
laguntzen dausten
neska-mutil gazteak.
Izoko ta osabak be, ba-dodaz.
Oneik dira Kilitarren
ardura artzen daben
andra-gizon elduak.
Aitabixi ta amabixi
geiago nai euskeze.
Oneik dira eskupekoak

emoten daustezanak
gozokiak-eta erosteko. Baiña, nik...
itsulapikoan gordeten dodaz.
¿Zertarako?
SARIKETA NAGUSIAN sartu
ta LAN ta LAN egiñaz
saria irabazten dozuonok
udan, eskursiñon,
ortik zear eroateko.
¿Nai dozu nire sendi edo
familiarik izan?

Kili-Kili'k

ARTE

AZAROKO KRONIKA

Gauza gutxi nabarmendu dira azaro honetan, ez azaltzaile gutxi izan direlako bakarrik, azaldu diren obrak kalidade motxekoak zirelako baizik. Maila on samarrekoak, baina besterik ez. Hauetatik aipatzen Tapiaren azalketa aipatuko genuke. Baina goazen azterketa bat egitera.

1. Joan dan hilaren haseran Alejandro Tapiak, San Telmo Museoa azalketa egiña du eta gure iritzian oso ona; bere arte-bidean interesgarrietakoa. Bere paisajetatik «etxe-barru» etara pasa da eta pauso honek nahi-ta-nahi ez bere mugak ezarri dizkio, baina Tapiak paisajetan eta etxe-barruetan liriku handi bat bezalaxe agertzen zaigu. Gauza zaharren, draulen, normalen... eguneroko gauzen atzetik dijoazkio bere ikusmena eta sentimena. Hoiak maite eta adierazten dizkigu, dagokien giro egokian sarturik.

Isilunea, hutsunea dariote herak obra hauen barne-giroari (beti izan da hutsune ezkutuki hau bere obran, bai paisajean baita etxe-barruetan ere). Gauza hauek, baserri batean bizi danak bakarrik eman dezaizkiguke: leihoak eta atea, hormak eta eskuzurgu eskalerak. Eta guziok erreialismo berri errotutak, euskal telurismo batetan txertatuak.

Agertu dizkigun marrazki konkretak (eta konkretuak direlako, ia ia abstraktoaren mugan daudenak) oso onak iruditu zaizkigu. Bolumen eta okre hutsez egindako oleo abstrakto batzuk ere apartekoak iruditzen zaizkigu.

Espozizio honetan denetatik zegoen: marrazki, pastel, akuarela eta oleo. Dena ondo tajutua eta grazia aparta batekin jarrita. Obra ugaria eta bere-berea. Bene-benetan azalketa ona.

Baina pauso hau, ona ala txarra ahal da Tapiaren arte-bidean? Hona hemen gure iritzia: Tapiak, paisajak eta etxe-barruak egin behar litzuke eta baita erretratoak ere. Baina pauso hau ona ala txarra den, denborak eta geuk esango dugu.

Hilaren bukaeran berriz, areto berean Bilboko «Abstrakzio Berri Taldea»-k bere obra orijinala azaldu du. Concha Grifé, Juan de Gil, Javier Urquijo eta J. L. Zorrilla dira talde berri hau osatzen dutenak. 38 oihak eta 8 tapiz esegi dituzte. Hauek dira bere lemak: «Inbestigazioa, sorkundea ez den guztia, ez da artea», «Berritu ez, sortu egin behar dugu arte hizkuntza berri bat».

Baina bere obra ez da hain orijinala, ez hain sortu-berria. Denok ditugu aita-amak eta denok dakigu nundik gatozen eta nor geran. Mondrianen garaietatik (1872-1944) gauza asko ikusi dugu eta hauek ere, bere semeak edo bilobak dira.

Gil-ek, grafista batek bezalaxe egiten du lana; kolore indartsu eta planoen bidez erreallitate ibilkor bat eman nahi digu. Barroko kutsuko bere obrak gustatu zitzaizkigun.

Zorrilla eta Urquijo ere, bide beretik dijoazte, baina geometrizko eta cibernetika formakin jostatuz. Bere obrak hotzagoak eta intelektualagoak dira; barruan bizi-bizi duten bizi-indarra dala nabari da. Concha Griféren tapizak, berriz —apaingarri edo dekoratibo bidean— indar eta kolore finik ba zuten. Gaurko koloreak darabilzki: okreak, gorriak eta berdeak.

Azalketa osorik begirata, denetatik ikusi genuen: gauza onik eta txarrik, inbestigaziozkoak eta imitaziozkoak; baina gure arte-giro epel honetan azalketa hauek ondo etortzen dira. Talde honek askoz gehiago emango duela uste dugu hemendik urte batzuetara.

2. Bakarkako azalketak.

Información y Turismoko aretoa bi azalketa izan dira. Lehenbizikoa, Maria Engenío Elóseguiarena. Erretaula gotiko txiki batzuk eta oihak batzuek erretratoekin esegi ditu. Neska lirain baten irudia ondo erabili du bere koadroetan. Bigarrena, beste pintora gazte batena izan da: Carmen Ruiz de la Cuestarena. Be-

re obratik zeozer hartzekotan, paisajak hartuko genituzke. Figuralari bidetik ari da bere pinturan, «Madridero Taldearen eskola» tanke-rara.

Udaletxeko Arte Aretoetan berriz, beste bi azalketa izan dira. Gimeno Gerirena lehenbizi eta Vitxori Sanzena bigarrena.

Neo-romantiko kutsuko paisajak eta lore-sorta-sail batzuek emanak dizkigu Gerrik ofizio handiak. Beste aldetik Vitxori Sanzen obra ugaria eskeini du. Beti bezala, Donostiako paisajak eta kale zaharreko giroa ematen digu bere oihaletan. Erraztasun handiz marrazten du, horegatik zenbaitetan koadro batzuek zikin samarrak gelditzen dira; Eta bere marrazkiak eta erbil-lanak ere libre samrrak gelditzen dira.

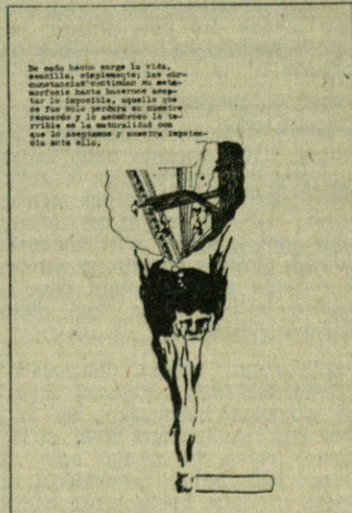
Baina azalketa honetan ba zegoen koadro onik ere. Ikus «Valle de As-teasu» 14ena. eta 34ena., 27 eta 29ena. Hauetan, marrazki lotuagoa eta koloreko gama bilatuagoa erakusten ditu. Vitxori Sanzen ondo menderatzen du bere ofizioa, baina ez du erraztasunera erori behar; lan gehiago egin behar du koadro bakoitzean, gainontzekoa denborakin etorriko zaio.

3. ZENBAIT BERRI.

■ «Asociación Artística» lantokian poema-marrazkien espazio txiki bat izanda. Poemagileak Angel Marcos eta Jorge Aranguren ziren; eta marrazkilaria berriz Araiz, Andreu, Ferreño, Majarenas eta Garciarenak. Argazki, marrazki eta hitzen plastikaz jostatuz, aditza eman nahi digute zenbait poema. Batzuetan, kalidadekin ematen digute, baina besteetan marrazkiak eta poemak oso motelak dira. Azalketa bat egiterakoan aukera handiagoa egin behar luteke. Baina talde edo lantoki honen inguruan mugimendu eta arte-giro berri bat ba dagoela esan genezake, ta hori ez da gutxi Donostiarako.

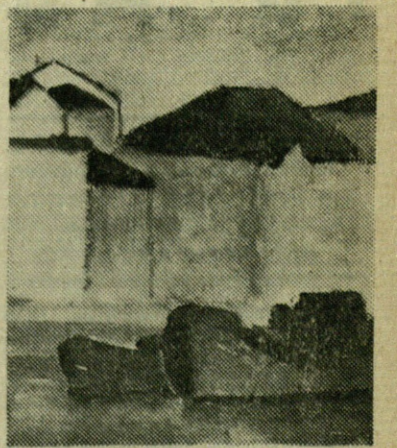
■ Euskal erakusketa Mexicon.—Urriaren 20an hasi eta hilaren azkenerarte erakusketa bat antolatu da Mexicon. Ibarrola, Larrea, Condi, Txilida, Mendiburu, Zumeta, Basterrechea, Alonso, Sistiaga, eta Luis Balerdi jaunen lanak agertzen dira. Erakusketa hau New Orleans, Buenos Aires eta Caracasko herritarrek eskatua izan da.

■ Pintoreak Legazpian.—Gipuzkoako Legazpian, «Oargi» taldeak eraturik, 10 gazte egindako 50 pintura koadru jarri dira agirian. Gazteon izenak hauek dira: M.ª Carmen Ibañez, Esther Agirre, Rosi Murua, Maite Basabe, Jesusa Ma-

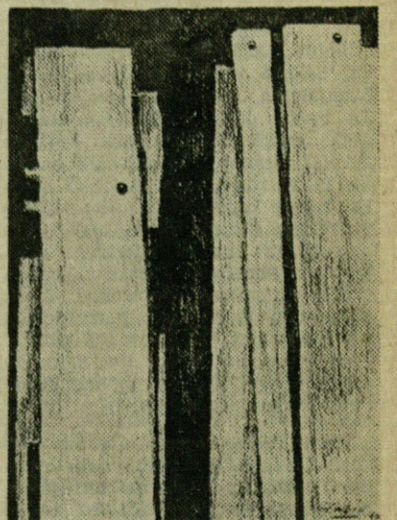

Aranguren-Araizen poema-marrazkia.
1970.

Edorta Kortadi

Tapiaren paisajea. 1967.

Tapiaren etxe-barrua. 1970.

kibar, Jose Angueza, Jabier Ayerbe, Ramon del Canto, Jose R. Apaola, eta Juan Jose Castañares.

■ Gonzalo Txilidak, apaingarri edo ilustrazio batzuk egin ditu Juan Ramon Jimenezen liburu batentzako. Liburuaren izena: «El nuevo mar». Gure artistak hasi dira Euskalerriaren izena zabaltzen. Gure zorianak.

■ Herrien apainketa Araban.—Herrien apainketa saria Laguardia herriak irabazi du Araban. Saria, 125.000 pezetakoa izan da. Bigarren saria Oionek eta hirugarrena Maeztu jaso dituzte.

■ Eibarko Zuloagaren Ehunurteurrena.—Ignacio Zuloagaren 24 koadru esegi dira Eibarko Ayuntamentuan bere azalketa-homenaldian. Inaugurazio egunean Lafuente Ferrari Madrileko katedratikoak, hitzaldi interesgarri bat eman zuen. Festa bukaera Donostian izango da hil honetan.

■ De Gaullen obra bat umeentzako.—Umeentzako, laster Frantziako liburutegietan De Gaullek egindako liburu bat agertuko da. Paul Durandek egin ditu marrazkiak eta liburuak grazi aparta batekin egiña dagoela esan digute.

■ Antonio Valverderen, «Ayalde», azalketa-homenaldia Errederian, Abenduaren 20an. 50 koadru esegiko dira Antonio Valverderen azalketa-lorategian Errederian. Aukera hau ondo eta asko landutako aukera izan da. Aukera honekin bere pausoak eta eboluzioa argitara atera nahi dituzte. Laster ohar gehiago emango dugu hontaz.

Kontu emen!

Euki gogoan!

Adiekide ta etxe-kojaunok!

Zuen enmazteentzako esku-erakutsirik onena. Zuen sukalderako apaingarri

Eltze azkarra. Asadora-Freidora RADAR. Erre ta prejitzeko aukerakoa SUPERCACEROLA A PRESION «RADAR».

Juegos Espátulas y Juego Cubierto «RADAR».

LANTEGIA-INDUSTRIAS RADAR

ESKORIATZA (Gipuzkoa)

Euskal Diputazioen Nekazaritza ta Abeltzarekiko Serbitzuak

Mesantza Ruiz de Salas Bernardo, Lur-Langintzako injenieru ta Arabako Foru-Aldundiko Nekazaritza ta Ganadutza Injenieru-Zuzendari izanak idatzia.

Euskalerrian, nekazaritza bere aurrerapenerako ta obetzentzako laguntza izan du antzinatek, bere Diputazioengandik. XVIII garren giza-asiaririk, beintzat, «Amigos del Pais» izeneko Peñaflores Kondearen Elkarteak bere ailegiak egin zituan, gure lurra obeto lantzen ikas zezaten gure nekazariok. Alegia aiek, prantsesen kontrako gerra-teak eten zituan gure artean.

Baia 1848 garren urtetik aurrera, berriro piztu zan gure Batzar Nagusietan, arazo auekiko arreta. Ta onela gure probintzia Batzar aiek, gaurko Diputazioen antzeko zerbitzu ziranak, lur-langintza ontzeko ta aurrerapidean jartzeko arduraren gain artu zuten. Onela nabaitzen ditugu Junta aiek, gure zugazti ta basoak edertzen, abelgoriak obetzen, Peruko «guano» delakoa ugaltzen, lan-tresna obek eskeintzen ta ontarako Batzorde Berezia sortzen eta abar eta abar... Aldi ontan asi ziran ere, urteroko ta bi urtetik beingo leiaketak ganadu-saillan ospatzen.

Andik pixka batera asi zan Nekazaritza-Eskola oparo eskeintzen bere erakutsiak. 1851 garren urtean, ain zuzen ere, ta Oñatiko errian Nekazaritza-Irakaskintzako Eskola berezia iriki zuten. Eta ala irau zuan 1969 garren urterarte. Oñatiko Eskola arek, gaurko «Injenieru Teknikuen Eskola» dituzten eskubide ta ikas-maila zuan.

Bizkaian, Arestiko Kondea lendarik zala asi zan lanean, Abeltzako serbitzua, 1899 garren urtean. Laguntza-bide au, Nekazaritza ta Basoetakoarekin batera, probintziko agintarien ardurapean zegoen. Bazan orduan Probintziko Batzorde bat, lur-langintza, Baso ta ganadutza, bere arretapean zeuzkana. Bederatzi diputaduk, Injenieru-Zuzendariaren gidaritzapean osatzen zuten Batzorde ura.

1918 garren urtean, Zuzendaritza ura, Juan Egillor Orueta'ren eskutan utzi zuten. Onak bere lanak egiñak zituan lendid Galizia aldean, aziak obetuz, zelaia edertuz, ixko-arrazak onduaz, eta abar... Zorritzarrez, jaun au 1925 garren urtean il zanean, bertan bera galdu zan Diputazioaren Nekazaritza-Injenieru alki au. Ta arekin eten zan, ain ederki ari zan lana Diputazioak ez al zuan begirik, kalte ura ikusteko? Ta orra gaur gure probintzia, berrogei urteko atzerapenez joa, nekazari-saillan. Bizkaia ez du kalte txikia izan orlik.

BASETXEAK

Bi basetxe, bi basarri eratu ziran Bizkaian. Abadiñokoa, Nekazaritza, Baratzelana ta frutu-eskolatarako antolatua zan. Ikasleak bertan egoten ziran egunetan eskolatzen. Amar bat ikasle, amasei urtetik ogei urterainokoa artzen zituzten beren erakutsiak eskeintzeko arazo oietan. Zallakoa, azi-aukera egiteko egokitu zan. Ortarako gai guziak Leñor eta Forster etxetik ekarri zituzten. Etxe onak poliki egin du bere lana, aziak billatzen eta obetzen. Onela iritxi dira bide garbi-ko gari, arto, baba, babarrun eta arbi-motarik ederrenak. Bide batez, kanpotan diran beste azi-motak eta azi nastuak ere aztertzen alegindu dira bertan, akatsak sendatuz eta alde onak indartuz.

Egin ziran ere, azi-moten arteko azterketak eta alderaketak; lurra ongarri ohez aberasteko saiaketak; landaretik landarera tarterik onenak zeintzuk ziran ikusteko sailoak. Onela edertu ziran patatak, erremola-

txak, azukredunak, naiz ganadu-jatekotarakoak, soja, baratetako landareak; batez ere, tomate, piper eta zelaia belarrak. Simaur eta ongarriak ere atera ziran «Adco»-bidez. Ongarri au, Ingalaterran, Rothamstead'en lendid aztertua zan, ondoren ederrenak emanaz.

Zallan, Gresent etxeko erregeio-era ere ikustatu zan. Frutu-arbolak ugari probatu zituzten. Ala 800 sagar-ondo, 64 mota kutxillokoak eta 16 mota sagardotarakoak; 300 udare-ondo mota, 52 eratakoak. Ezurdun igalidunak aran, pabia, mixurka, briñoi tabeste arbola motak txertatuaz. Abadiñon, txertoak egiñaz, basarritarrei modu onean eskeintzeko landareri egokienak landu ziran.

Masti-saillan, lan auek egin zituzten:

Zallan 12.000 mats-ondo landatze, Amerikarren eta frantses-amerikarren sisteman, eta gure luraren onerako egokituak. 16 motakoak ziran artu ziran mats-ondoak. Eta 14 eratakoak ere erabili ziran amerikar eta frantses-amerikar asmatutakoak. Auen artean emakorrenak zeintzuk ziran ere ondo begiratu zan. «Filoxera» gaitzaren kontra ta beste gaitzen kontrako landare indartsuenak aukeratuaz. Baita ardorik onena ematen zutenak artuaz Onela banatu ziran ardo nastuak ere, 300 motatarainokoa: Seibal, Coudero, Castal, Oberlin, Malagus, Baco ta beste nastekizkoak.

Ameriketako mats-ondo aldatzekoak ere bazuten an bere lekua. Aiek azten eta txertatzen erakutsi zuten bertan. Masti aietako emaitzez, txakolin zuri ta beltza, onetakoak atera ziran. Onela garbi ikusi zan, gure lurretako mats-ondoetatik, lana bear bezela egin ezkerro, ardo bikaiñak atera zitezkeala. Ta mairako ardorakoak ere 30 mota landu zituzten, urtero millaka txertu egiñaz, eta basarritarrei gero merke salduaz.

Ganadu-jatekotan ere egin dira saioak. Ta orrela bazkatutako ganaduen esnea, Beartsutegira, Ama-Etxera ta Esne-Tanta izeneko etxetara zabaltu izan da, Bilbon. Gurina (mantekilla, alegia) ta gazta-mota asko ere egiten erakutsi zale irakalei.

Abelgorri, zaldi ta zerrientzako ernaltegiak eta York arrazako abelkumeak ugaltzeko lekuak ere antolatu dira. Egazti-saillan, zortzi arrazako oilloak ere jarri dituzte, nekazarietako enda oneko arrautzak sortzeko.

Seda-gintza ere etzaie aztu etxe oietako irakalei. Or daukate landatuak, 1.100 masusta ondo zango luzekoak, 100 bat sokako ta zelai-masustondo era askotakoak tarteka jarriak. Italia'tik ere ekarri dituzte beste bost motatako masustondoak, Bizkaiko giroara egokitzeko asmoz. Ta errietan sariak asmatu dituzte, onelako lanak ondoen egin diran lekukoak pozteko.

1925 garren urtean, Murtzia'tik ekarritako, asi ziran seda-arrak azten. Eta azi-ontza bakoitzeko, 56 kilo zibot edo kapullu atera ziran. 1928 garren urtean, bi azi-aldi egin zituzten: bata betiko tamañukua, ta bestea urriagoa beste artez ateratako belaunaldi batekin. Aziari «Ultravioleta» erraiñuak zer egiten dioten ere aztertu dute.

IRAKASKINTZA-LANA

Gai auetaz eskolatzeko bideak ere erabili dituzte:

Gai auetaz arj dan beren aldizkariaren bitartez. Egazti-aziera ta zelai-antolatze itzegiten duten Orriak eta liburuxkak zabaltuaz. Egunkarietara ta aldizkarietara, gai auei buruz idatzitako lanak bialduaz. Sedagintzako Batzordeak argitaldu-

tako idatziak zabaltuaz. Gobernuo irakasleei lagunduaz, gai auek erakusteko erriz-erri ibiltzen diran maixuekin Aiumentatu ta erriak bat egiñaz. Sindikatuen bidez ere lagundu izan die nekazari.

Datozen galderei erantzunaz ere ezta lan txarra egin. Lurak aztertuz eta abar, lan au zabaltu izan da. Sarietak sortuaz ere, onelako ekintzak ondoen adierazten dituzten orri ta liburuxkak banatuaz, beste erakusbide bat asmatu dute. Auetan erakusten zaie, «Basarriko Txukunketa», «Ganaduaren jatekoa» ta abar erakutsiaz. Almanake bat azkenik, nekazaritza-gaiak arrotzeko ere argitaldu izan da. Orriak ere or-emen banatuak dira, soroetako gaitzak sendatzen erakusteko, ongarririk onenak izentatzeko, ta azi-aukera nola egin asmatzeko.

PROBINTZIKO EKIÑA

Bizkaian zerbitzu egiña da ontan. Bertako Diputazioak, lur-langintzari arreta aundia artuaz, Egitamu eder bat arrotu zuan lur berriak urratzen zituanen alde, zelai ta larre ta esparru berriak antolatzen zituztenen alde ta abar... Frutu-arbolak ugaltzei ere bere laguntza eskeiñi zion. Erriko saillan ere sar zitekean normal, errentan.

Egitamu ura, arrazkero berrogei urte joanak izan arren, aldaketaxoren bat egiñaz bear bada, gaurko egunean ditugun aurrerapenen eta aukeren arira eratuaz, onartu ditekete besterik gabe.

Bei bakoitzak, zezanak ernalduta gero, zenbat esne urtean ematen zuan kontuan artzen asi ziran, auentzako iriki ziran liburutan, Foralen etxetan.

SAIAKETAK

Arrazak elkarrekin nastuaz (Schwitz pirineotarra, Schwit holandarra, pirineotar-holandarra), eta odol berekoen artean esnea zenbat ugaltzen ala gutxitzen zan ikusiaz eta barruko beste emanak ere kontuan artuaz: esne, arrautz, aragi, artilla ta lana.

Ertzaiñak, foralak, illero ikustazten zituzten ernaltegiak, eskatzen ziran xeetasunak idatziaz eta liburutan jasoaz. Orrela betetzen zituzten Araudi ta Egitamuak eskatzen zizkien egitekoak. Ganadu-Anaitasunak onartuta, ganaduen-birsegurua antolatzen ere asi ziran. Bizkaiko Aurrezki Kutxak, bere alde-rik, Erriz-erri erakusten ibiltzeko Erakus-aulki bat antolatu zuan, itzal-di ta pelikula aukerakoen bidez.

Kontu auek guziak, gogora ekarri nai izan ditugu, ikuspegi zabal batean. Orduko diputaduak, arretaz eta sustraiz artu zituzten lurri ta abereei zegozkien egitekoak. (Basoetako arretak eta ekiñak sarri alpatu izan ditugu ere). Onela artzen ziran, bear zan arduraz lurra- ren eta ganaduen inguruko lanak. Or daude naikoa ikasbide, erriaren oniritzi egin ziran saiaketa aietan.

Gogoan izan bear ditugu ekin auetan, Aurrezki Kutxak. Auek, gure Aldundien Diru-Etxeak bezelatsu dira. Orlik aterako dira gure errien onerako sortzen diran amesak, egi biurtzeko diruak.

Egindakoa ederra da, baiña egitekoak lengoen neurria ondu egin bear dute, gure basarrien probetxurako.

Araba ta Nafarroako Kutxak ere, patata-azitan nolako aurrerapenak sartu zituzten ez aztu, arren. Ortarako nekazariaren alkartasuna piztu ta indartu egin zuten, Diputazioekin batean saia zitezten. Onela, guztion alegiñak batuaz, gure lurra ta ganadu-sailla, ontzen eta edertzen joango da.

(Bernardo Mesanza'koak erderaz emandotik, Etxaniz'tar Nemesio'k euskeratua).

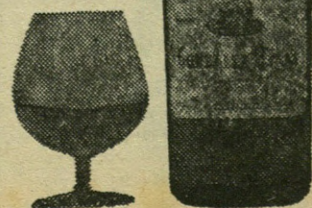
SOBERANO

Ai... ta alako
gizonentzat,
ala ere!

GONZALEZ BYASS

BAL, EDARI APARTAI

pasaia donibane

MARGO-SARIKETA
(AUATXOENTZAT)

Eguberri-jaiak gain-gaineen ditugu-
la-ta «STELLA MARIS CLUB»ek PA-
SAIA inguruetako haurrentzat margo
sariketa hau antolatu du:

- 1.° Mariñel-familietako haur guz-
tiek parte ar dezakete.
- 2.° Era berean Pasaiko kararen
ertzeko nahiz euskal nahiz erdal-
ikastoletako haur guztiak.
- 3.° Hamabi urtez azpitik dauden
haurren lanak bakarrik onartuko dira.
- 4.° Joan zan urtean bezala margo
lanaren gaia «Eguberri ta
ITSASOA» izango da. Gizona, itsa-
soa familia eta abar.
- 5.° Margo-lanak 325x225 mm.
neurria izan bear du.
- 6.° Abenduaren 10-erako ekarri
bearko dira margo-lanak.
- 7.° Lehenengo saria irabazten,
duen margo-lana «STELLA MARIS»-
ek Eguberri-rakoz zorian-txartelean ar-
giratuko du.
- 9.° Margo lan bakoitzak egille-
aren izen deiturak urte ta bere ikas-
tolaren izena jarri beharko du.
- 11.° Bost sari izango dira.

Hauetk dira sariketa honen puntu
garrantzitsuenak.

KONZEJAL BERRIA

Azaroaren 24-ean sindikal saille-
ko konzejalen aukeratzea izan zen.
Pasai Donibane-tik Anizeto Elosegui,
Mirones eta José Luis Alzua pre-
sentatu ziren. Botazioa egin ondo-
ren autarki edo boto gehien izan
zituena Alzua jauna izan zen. José
Luis Alzua dugu, beraz, konzejal
berria.

Oso ezaguna dugu Alzua herrian.
Astilleroetan egiten du lana. Baina
lantokiko lanak bakarrik etzuela be-
tetzen eta... ikastolako batzordean
lana egitea erabaki zuen.

Emakumeak ille luzeak eta ideia
motzak omen dituzte; honek, José
Luis-ek ille askorik ez du baina ideia
anitz du.

José Luis, zuri ere, Joxe Mariri
esandakoa esaten dizugu: ekin go-
gor lanari, eta laguntza beharrean
arkitzen bazera, ba dakizu norat jo.
Geu beti, laguntzeko prest egongo
gera.

SOLDADUSKARA

Aurten soldaduskara sanjuandar
asko doa. Horietako bat Rafa Alka-
raz dugu. Bai irratia eta bai egun-
kariak hor erabali dute bere izena.
Saharara tokatu zaio. Hau jakitean,
bera ezagutzen dugunok poztu egin
gera. Amasei illabetetan gutxienez,
pakean utziko gaitu.

Rafa, badakik zer egin: ango jen-
dea erotu gabe ibili eta beltzen bat
onuntza ekarri. Ondo igaro!

HERIOTZA

Errenderian eta akzidente baten
ondoren Anakleto Arana hil zaigu.
Zeruko Argiak irakurle bat gal-
tzen du. Bere emazte, alaba eta
anaia Pedrori gure naigabea azal-
tzen diegu. Goian bego.

KEPA

eguberri-tan:

Bakoitzak beste
arpide berri bat.

zumarraga

EUSKERA

Aurrekoengandik artu dituzten
ondasunak aipatzean, ao bero egi-
ten dira gure artean leen seme
batzuk. Aurreko gizadi asko babes-
tu dute baserri izen aundikoa, ego-
ki landutako soro ta zelaiz ingu-
ratua, mendi-goian zeru sapaia zu-

latu nai duten lerdan (pinos) mar-
dulak emaitza darion landa ede-
rrean finkatua! Ara emen, gure mu-
tilla, ondasun aukerak lilluraturik, adu-
rra dario, etxe jaun asmatzaleari.

Ez dago zer esanik, aberastasun
auk bearrezko ditugu bizitza bi-
dean, baiñan gure izatearekin bat
egin da gure nortasuna nabarmen-
tzen duen mintzoa, ondasun auker-
aintzen dituen altxorra (tesoro)
degu, erraztasun aundiarekin baz-
tartzen deguna.

Leendabizi aipatzen ditugun leen-
seme auen ondoan, ikusten ditugu
beste era bateko etxe-jaunak, giza-
seme aukerak maite dute beren sor-
terria ta bere mintzoa, ta auker-
goratzeko lagunartean sortzen di-
ran ezdabaidan biotz eta esku ire-
kiak agertzen dira, baiña ezdabai-
datua ekiterakoan, gaindu ezin di-
ran ostopoak jartzen dituzte en-
tzuleen aurrean.

Gure ikus-leku ontatik begiak
edatzean bai auzo-errietara edo
euskalerrira zear, ikusten degu an
eta emen euskal maitale gurusoak
Elkarte babesean ikastolak irikitzen,
aurrekoen gandik artu duten onda-
suna beren semeen biotzetan txer-
tatu nairik. Baiña gure artean zen-
bat buru ainbeste aburu. Egoera
ontan ikusten ditugu guraso jato-
rrak irrikatzen, aurtxoak gure iz-
kuntzan ezitzeko kabi epel bat ar-
kitu nairik. Ikustean gogo aularen
aize otzak beren naia uxatzen du-
ela, bialtzen dituzte beren ume-
txoak auzo-erriko ikastolara ande-
reñoen magal epelean euskeraz ikas
dezaten. Gure ustez ordua da eus-
kal zale esaten geranok, lozorrotik
irten da agerdezagun gure maita-
suna ta nortasuna. Auzi au, ta
beste asko gaintzeko bakarka ez
gera deus, argi ta garbi ikusten
degu batu bearra, Sendi Guraso
Elkarte bidez. Gure erriko gora
beerak aipatzean, bein baiño geia-
gotan agertu degu gure iritzia. Ale-
gia: La Salle ikastetxea dala Zu-
marragako gizarte elikatu ta be-
rritu bear duen azitegia.

Lelo onen arian, orain egun ba-

tzuek, La Salleren lagunak, eratu
dituzte jakingaiz betetako itzaldiak,
eta emen agertzen degun amets
onen arian deituak gaude gurasoak,
itzaldi auetara, aal baldin bada gu-
raso elkarte baten oiñarriak jartze-
ko.

Gurasoak, zuen zai gaude.

Azkarraga

eguberri-tan:

Arpide bat arkitzea
gei-hegi ote da?

errera

Aspalditxoan mututurik egon on-
doren emen naiz berriro txoko on-
tako berri batzuk emateko asmo-
tan.

ERIOTZA

Joan dan illaren 28 an, Altzan il
zan, Alkiza eta Arzaktar Jose, gi-
zon jator euskaltzale zintzo eta
adiskide ona. G.B.

Bere illeta elizkizunetan ederki
nabarmendu zan berari zioten on-
ginaia, jendetza aundia bildurik Al-
tzako eliza nagusian bere arima-
ren alde otolitz egitera.

Eleizkizun ederra, euskal kutsu
garbikoa, Altzan egiten dakiten be-
zala.

Bere bost alabak ar bezate gure
samin agur berezia, eta zuk Jose
egitazko Aberrik lagundu zure
errikide giñanoi.

NAASTE BORRASTE

Gure parrokira apaiz berri bat
etorri zaigu, Manzisidortar Juan Jo-
se, Angolako lurraldeetan misione-
nero bost urte egiña.

Euskaldun garbia ta euskaltzalea,
berak esan zuan bezala.

Ongi etorria gure artera ta asi
zeran bezala jator jokatu zure egin-
kizunak beteaz eta gure erriaren
nortasunari eutsiaz, apaiz bezala.

KEZKAK

Errera ingurua itxuraz aldatzen
ari da Donostiako bide berria dala-
ta.

Ikarragarritzko lanak egiten ari di-
ra orretarako, burnibidea alde ba-
teratu zubi berri bat egiteko, lau
edo bost etxe bota ondoraiño eta
oraindik beste batzuk ere botatze-
koak dira.

Topoko geltokiko inguruan erre-
karen azpi bidea aldatu egin dute
eta zubi aundi bat egitera dihoaz
berriari sarrera emateko.

Donostiara dihoan bidearen azpi-
tik berriz bi bide berri egiteko as-
motan dira «bi tunel egiñaz» eta
abar.

Eta oiek guziak ondo dira naiz
lokatzez inguratutik bizi, bada lan
oien bearra zegoen automobilak
ibiltzeko.

Baiña oiek orrela dirala-ta orain
urte batzuk azaldu ziran bertso ba-
ztutan, bertso au azaldu zan.

Bide berria ondo datorkio
Donosti ederrari
lasaitasuna emateko
dirua dun jendeari,
ta orretarako etxeak bota
Erreran bizi diranari
nai dutena ordaindu eta
kezkak banatu ugari

eta orrelako gauzak orain berriro
gertatu dira, tamalez.

KORTARA

eguberri-tan:

Zabaldu
Z. ARGIA.

donostia

IDI-PROBATAKO SARI AUNDIA SANTOMASETAN

Aurtengo Santomasetan, Trinitate enparantzan, ba degu jai ede-
rrik gure baserri-tar eta kaletarren pobdiderako. Auen artean, Aben-
duaren 20, 21 ta 27an, Turismo ta Eraker Etxeak antolatutako IDI
PROBA LEIAKETA NAGUSIA eratu dute.

SARIAK, AUEK IZANGO DIRA:

- 1.° 25.000 pezetakoa ta garai-gaillua, GURELSA etxeak eskeiñia.
- 2.° 18.000 pezetakoa ta garai-gaillua.
- 3.° 15.000 pezetakoa ta garai-gaillua.
- 4.° 13.000 pezetakoa.

Auek dira saririk nagusienak. Guzira ogei sari izango dira; azke-
nen sarituak, 1.500 pezeta jasoko ditu.

BALDINTZIAK-Jokorako, «Gaztelu» izeneko arria erabiliko dute,
2.200 kilokoa berau. Idi pare bakoitzak 1.100 kilo pixa ditzake geiena.
Kilo geiago badituzte, kilo bakoitzeko kilo t'erdi pixu geituko
zaio arriari.

Idi pare bakoitzak, bi itzai izango ditu zirikatzaille. Ogei idi pare-
tik gora agertzen badira, bakoitzari 1.500 pezeta emango zaizkio
poz-bidetzat.

Izena emateko epea Abenduaren 12'engo gauerdianbukutzen da.
Ortarako agertu Turismo-Etxean, edo ta 15872 telefono zenba-
kira deitu.

Auek eta beste baldintzak, zabaldu diran paperetan irakurri di-
tezke.

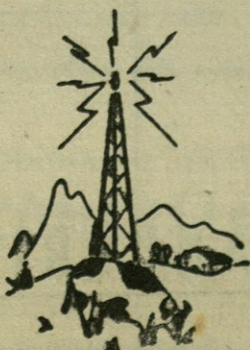
Probak, goizean, arratsaldean eta gauean jakotuko dira.
Ezta makala, proba-sailla; ta saria ta txapela daramakenak, mu-
tilla izan beurko du joko auetan.

Guk, sari auen ondoan, euskal lanen txapelketa bat pozik iku-
siko genduke. Gure jakintza saillak ortik asko irabaziko luke.

JAI-ALDE

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko auziyek
Ongarri ta abonoak
Bela Zuloak

Ereel edo berrituzko diru
surtutzea

Baserri, lur-tresnak ta abar

Torrelavega's Perira joan
etorriak

galdakano

SEMAFOROAK

Aspaldi itxaroten egondako, se-
maforoak jarri dituzte errian diran
punturik garrantzitsuenetan, au da,
Etxebarri ondotik asita Urgoitiko
Ollareko zerañño. Orain, zorionez,
pizkat nasaiaigo igaro liteke, oñiez
naiz berebillez. Esatera dan legez,
obe da berandu iñoiz ez baiño!
Onerako izango aal dira.

ERIOTZA:

Igaro dugun Azillaren 26 gn. Jau-
nak bere magalpera eroan ebazan
gurartetik betiko Urtiagatar Anas-
tase, Uribe-tar Andoni-n alargun zin-
tzo argia, irurogei-ta-amabi urtekoa
zala. Goian Bego adiskide ona.
Atsekabeen beren seme-alaba eus-
kaltzalei laguntzen deutsegu.

JAIOTZA:

Igaro dugun il orren azkenengo
egunean, alaba eder bat ekarri dau
mundura, leenengoa, Bengoetxeatar
Sorne, aldi luzean ostikolari os-
petsua izan zan Iraragorritar Jose-
baren emazte argi azkarrak.

Ba dakigu Iraragorritar najago izan-
go ebena mutiko bat, noz edo noz
bera izan zan lako ostikolari azkar
kementsu bat izango bazan baiña,
urten dabenaz erako izan bear. Ez
ikeratu, Joseba, zure alaba kutuna
aziten daneko bearbada emaku-
meak izango dira ostikoketan na-
gusi-ta. Gure zorianik beroenak eta,
osasunik onena izango aal dozube
alaba apain bat aziteko.

AUZOKO JAIK:

Lerro auker idatziten gagozan al-
di ontan asi barri dabez usansolo-
tarrak euren Goi-Jabole daben And-
res Santuaren jaiak, baiña, esan
dugunez asi barri diran ezketiño
eztakigu zelangoak izango diran;
esan deuskuenez, eusko giroko jai
politak gertu ei-dabez.

Usansolotarrak dirala-ta zerbait
idatziten asi geran ezketiño, baita
esan bearran gara, bertako kris-
tauak aspaldian bertako elizan euki
eztabena lortu dabela; nai daben
umetxu guztiei kristau-bidea eus-
keraz irakastea. Zorionak orretara-
ko aalegindu zaren guztioi.

Basa-Jaun

BAR - RESTAURANTE

bartolo

(Sabino Ceberio)

Amaiketako, bizigarri ta
baskari berezienak

Fermin Calbeton kaleko 38'an. Urrut. 11.743. DONOSTIA

Landela-erramintak — Lan-tresna guztietarikoak — Galtzatu
kalibratuak — Leunketa gaiak

F ERRETERIA U NZETA

KIBAR. Apartado 18. Ibarretxe, 14

Urrutizkifia: 71.000

ARPIDE-TXARTELAK

1) Artu arpidedun berriaren (-en) izen-abizenak:

a) Izena: _____
Zuzenbidea: _____

Erria: _____ (Prob.): _____

b) Izena: _____
Zuzenbidea: _____

Erria: _____ (Prob.): _____

c) Izena: _____
Zuzenbidea: _____

Erria: _____ (Prob.): _____

ERLOJU TA BIXITEGIA

Eduardo Chopetia

Vergara, 11 - Urrut. 17751 - Etxekoa: 22700 - DONOSTIA

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko batan, bein ezagutzen dutenak zintzo dakite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oherik ezin ardi ditako merke ta endo ematen.

Fernán Calbetón, 4
DONOSTIA

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

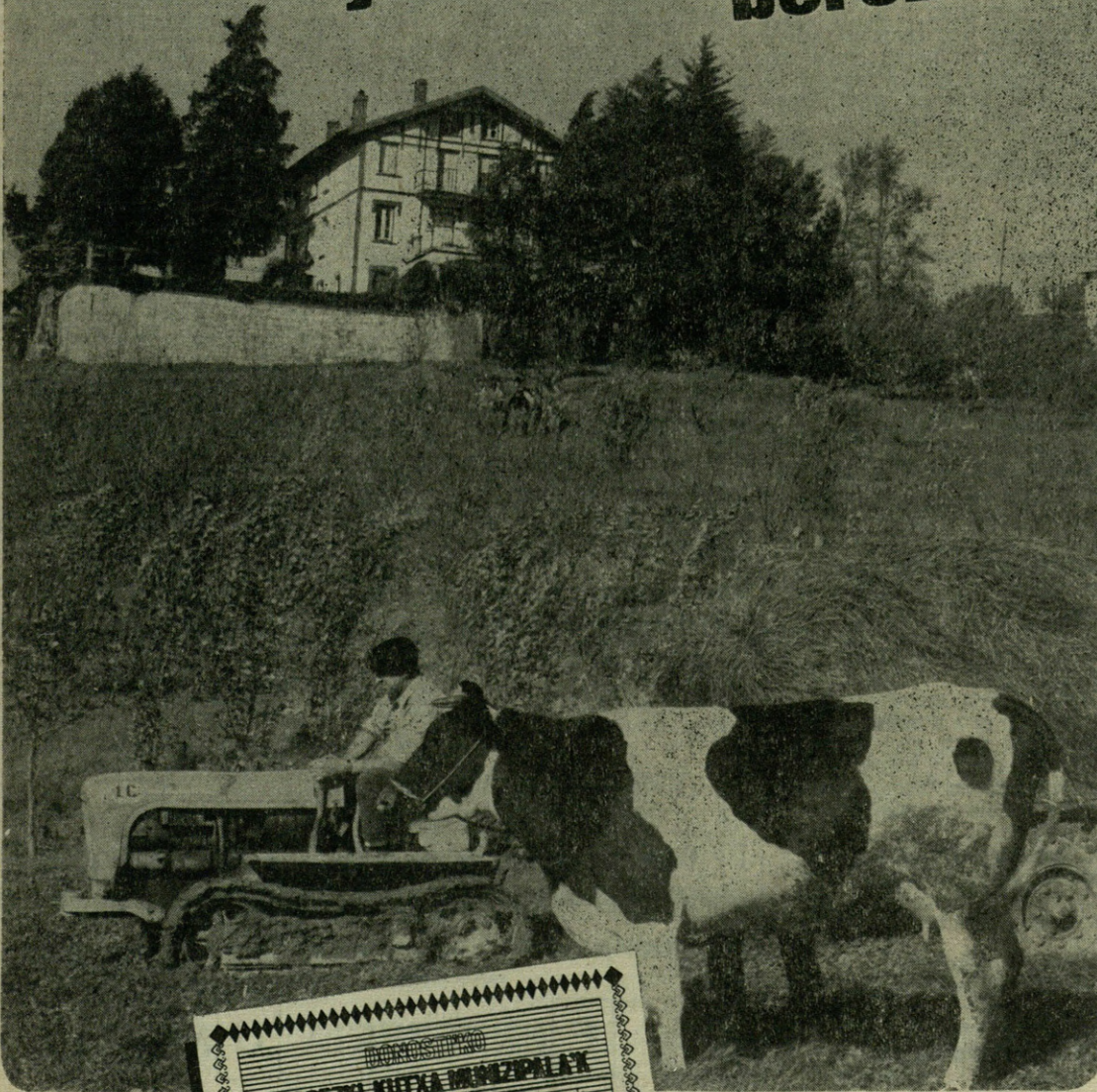
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

santo tomás

jaietako zozketa berezia

* Eskatu diru-sarbidea DONOSTI'KO AURREZKI KUTXA MUNIZIPALA'K sakabanatuta dauzkan nun-naiko lantegietan

BASERRITAR - NEKAZARIA: Donosti'ko Aurrezki Kutxa Munizipala'k, ZURETZAT, zozketa berezia eratu du ZORTZI SARI, zein baiño ZEIN EDERRAGOAK

DONOSTI'KO

AURREZKI KUTXA MUNIZIPALA'K

Eskatu argoibideak gure edozein ofizinetan
DIRU-JARTZE-EPEA: Lotazilla'ren 19 arte

ETXEKO - ANDRE: IRAUN ABASI ZURE
AEROPNE ONKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'uzu

ATOMIZADO LAGARTO — jabola erabilki beti
Eskuz ba'abiltz, LAGARTO — jabola bear desu erori

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboi bakarra
Etxeko-andrearentzat neskaerik egokiema,

¡JABON LAGARTO!

NORK KUKURRUKU!!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR,ek

sukaldian

GUÑELES

Gipuskoa'ko ta Napparrea'ko esne onenakin gertatutako esnekiak:

- Esne Pasturizatua
- Esne soila (esterilizatua)
- Esne autsa
- Esne-gaiña
- Guriña
- Yegur
- Batidunak

Igara auzoa - Apart. 213 - Urrut. 29060 (lau ar) — DONOSTIA

CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE PAMPLONA

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak erri aietan dituzu:

Tudela, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerín, Otxagabia, Karkar, Olazagotti, Sartaguda, Abiltas, Millagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Berlaim.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Enériz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerín, Ochagavía, Cárcar, Olazagutía, Sartaguda, Abiltas, Millagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Berlaim.

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

KRISTAUA ETA IRAULTZA

(III)

Bide ugari ta ezberdiñak, esaten genduen azken jardunaren bukaeran. Baiña au kontuz eta ondo ulertu behar da: bide ezberdiñak, baiña muga nagusi batzuen barruan. Ja-kiña!

Au esan nahi det: justizia ta maitasunetik kanpoko bideak ez di-ra emen onartzen. Batek gutxiago, besteak gehiago; onek emendik, arek andik; bi gauza oiek oinarri edo elburu bezala artuta, gero bide ezberdiñak gerta ditezke. Ez oiek onartu gabe, ez oien billa joan ezik.

Gaurko egoerari eusten dioten indarrak, ez dira kristau indarrak. Gaurko egoeraren alde jokatzeko di-ran indarrak, ezin ditezke Ebanje-liotik sortutakoak izan. Gaurko ego-eraren aurrean isilik gelditzen ge-ranok, pentsatu behar genduke al-deko indarrei laguntzen ari gerala.

Bide au ez da aukeragarri; or ez dago aukera egiteko baimenik, kris-tau batentzat. Kristauaren lehe-nengo aukera nagusiak gaitzesten du. Mugak aurretik jarriak daude eta kristau aukera nagusiak muga oiek ontzat sustraitik artu behar ditu.

Ba dira gaurko egoera zatika be-zala artzen dutenak; alderdi bate-kin konforme, besteakin ez. Esate

baterako: erri gauzetan, lege aur-kakoa; langille arazoetan, lege al-dekoa eta abar. Benetako jokaera ez ote dan susmoa nabaitzen diot zatiketa oni, zuzentasunak nornai osorik artzen bait du. Justiziaren iturria bakarra da eta ezin ditek-e alderditu.

Gorrotaren indarrak gauzak al-datu lezazke; egia da. Baiña go-rroto indarretik sortutakoak, egiaz-ko pakerik edo zuzentasunik ez du behinere egingo. Iturri txarreko uda, beti txarra!

«Gorrito indarrak aldatzen du historia; maitasunak ezer egin ahal lezake?»... Maitasunaren indarra probatu ahal degu, ba! Maitasuna ez da itz goxoak esatea, ez da laguna laztantzea; agian, maitasu-naren axala bakarrik ezagutzen de-gu oraindik... Benetan maite dua-nak, egin egiten du; egiazko maitasuna ekintza bihurtzen da eta, gehienetan, ekintza latz eta era-ginkor. Maitasuna goxotasunarekin dan.

berdindu degu ta ortik, bai, ez da torrela ezer sakonik...

Gogorkeriak bildurra ematen di-gu. Zergatik?... Eta gutako bakoit-zak babesten degun isilleko go-

gorkeria, zer? Isillean ari dan go-gorkeria, ori da bildurgarriena, orrek sortarazten ditu beste gogor ekin-tzak.

Oraindik ez gera ontaz ondo ja-betu: alegia, gaurko mundua go-gorkeria bizi-gorrian oinarrituta da-goela. Gogorkeria sortuko dan bil-curra? Gogorkeria lehendik dago munduan. Au da, gure gaitza.

Kristauok ez degu egia au orain-dik behar bezala ikusi. Gure kris-tau bizitza guzia beste alde bate-tik dijoa. Orregatik ez degu alda-keta sakon baten beharrik ondo ikusten. Nere iritzian, ikusmen za-bal eta sakon au behar-beharrezkoa zaigu gaurko munduaren erdian gu-re jokoa —Kristoren jokoa— egiaz eta garbi egiteko.

Kristaua eta iraultza: ez da txan-txetako gauza. Ez ta ere bi edo iru buru ariñek asmatu duten jo-lasa edo nahaste bidea. Ebanje-lioaren muin-muinean, aurkezten zaigun galdera; kristau-sinismenari gaur bizikiro egiten zaion galdera bizi. Ez du axaleko, erantzunik me-rezi.

Seminarioko Egunari bu-ruz Gotzai - Mintzaldia

Eliztar maiteok:

Urtero bezela, Seminarioatx itze-gin nai dizutet. Il edo biziko gaia da auxen apaizentzat eta Jain-koaren Erri Santuaren erantzuki-zuna dutenentzat.

Seminarioa dala ta eskertzekoa det zeñen egia, naiz apaizek, naiz laikoek, itzezin didaten. Mintzae-rak ta iritziak zorrotzak ba-dira ere, an dago beti, auen ondolik, apaizek eta erriak Seminarioari dioten onginaia ta maitasuna. Ja-rrai dezatela nere adiskideek ni epaitzen, inoiz kritika ori atsegin ez-pa-zait ere; bañan bere suje-rentzi, oldozmen, gogoeta ta es-kakizunez lagun dezaidatela. Se-manarioa il edo bizikoa da Eliz-barutiaren etorkizunerako. Ziur nago arazo latz onen soluzio-bi-dea ez dagoela Seminarioan baka-rik, ez da Gotzaiaren eta apaizen esku ere. Guziok saiatzea eska-tzen du. Naimen sendoz eta otoi-tzaren indarrez saiatzea. Ta ba-tez ere Jesukristo ta Gipuzkoako Elizaganako maitasun sutsua es-katzen du.

Gaurkoan batez ere Seminario Txikia daukat gogean. Emengo go-goeta askok, neurri baten barruan, lailoko dute Seminario Aundirako ere.

Batzuen iritzirako Seminario Tx-i-ka krisis-einean dago. Besteek dio-tenez, bizitzaren kondizio aldako-rra dala ta, Seminario Txikiak atzenduta gelditu dira, auen ga-raia joan da. Beste batzuen iritziz, ebe litzake, Seminario Txikiak au-rrera ateratzeko egiten diran aale-giñak, apaiz-bokazioak esnatzeko diran jardunaldietan egitea.

Bañan Batzar Nagusiak eta oraingo «Ratio Fundamental» izeneko agiri garrantzitsuak ontzat ematen dituzte, bokazio-aziaren ezi-leku bezela. Errialde askotako Gotzaiak zabalik daukate ta arre-taz zainitzen dituzte. Ta Konzilio-ko Eliz-gurasoek, bat-banaka Semi-nario Txikien aurka dauden arra-zoibideak aztertu ondoren aldeko azaltzen dira, geientsuenen eraba-kiz. Ori bai: aitortu ere aitortzen dute auek sakon sakonetik azter-tu bearrak dirala.

Gure iritzirako emen Guipuzkoan bearezkoa zaigu Seminario Tx-i-ka. Bañan emen ere gure Semi-nario ori azterketa ta eraberritze-einean daukagu. Oso gutxi dira Seminario Txikiro ikasleen arte-tik apaiz izateraño iristen diranak. Aitortu dezagun au orrela gerta-tzea ez dala oraingoa, betikoa hai-zik, gure egunotan nabarmenagoa ba-da ere.

Konziliko Agiriak argitzen di-gunez, Seminario Txikia apaizgin-tzari begira giza-ekikera ta kris-tau-izekera lortzeko eskola bat da. Seminario Txiki batek, edozein dala, Konzilioari ba-gagokio, el-buru auetara iritxi bear du:

Erligio-bizitza sakon bat indartu, bataioko ezaugarriaren ezikeran oinarritzen dan erlijio-bizitza; gaz-teerri dagokien erako espirituzko zuzenketa bat eskuratu, konfian-tzazko giro batean, ikaslearen as-katasunaganako errespeto-giroan; oitura garbiak izatera lagundu, animak Jesukristori biotz zabalez jarraitu dezaioeten; ikasleak Jau-narekin nork beren artuemanak izan ditzaten zuzendu, sakoneko liturgiaren espirituan beren erli-jio-bizitza asetuz; ikasleeri Erdi-mallako Ikasketak erraztu, peda-goji aldetik dauden aurrerapenak eskuratzuz; jatorrizko birtuteak lan-du ditzaten bideak erraztu, adibi-dez, egitasuna, adiskidetzaz, zuzen-tasuna, giza-legea, ekintza-gogoa, lan-zaletasuna ta abar; beren bu-ruaren jabe izaten erakutsi aska-asuna zuzen erabilliaz, erantzuki-zunak artuaz eta abar; gazteak zenbait artzaigo lanetara eraman,

beren urteek eta erlijio-ekikerak agintzen duten eran; aalegindu apostoluzako ekintzak —au da; parrokiako bizitza, gaztediaren jo-erak, lagun-arteko taldeak, kateke-ako ekintzak, eta abar—, danak ondo zuzenduak izan ditezten ta ez ditezela ieskeri batean inoiz erori.

Burutapen auek ez dira nereak Konzilioarenak baizik, Erromako azken agiritatik artuak.

Gure Eliz-barrutian «Obra de Vocaciones» izeneko erakuntzak, Jaunari eskerrak, frutu bikaiñak eman ditu. Bañan astiro ausnartu bearezko gauza degu. Bokazioak urritzen dijoaz. Ta zelula biziak sortzen ez dituan gorputza gogor-tu ta zaartu dala siñale da.

Beste garai batzuetan gauza erraza ta berez zetorrena zan bo-kazioak arkitzea. Gaur, ordeñ, lan-gintza onetarako eragozpenak dau-de. Eliz-barutiko artzaigo-lan ba-teratua bakarra da eragozpen auek menderatzeko gai. Gure Apaiz-Bat-zordearekin —arazo onen erantzuz-kizunaz jabetutako Apaiz-Batzor-dearekin—, bein baño geiagotan aztertu degu arazo, garrantzidun au, Bañan sakonago diran gogo-etak eta erabakiak eskatzen ditu.

Kristau-sendiak izan ditugu, du-darik gabe, bokaziorik bikaiñenak sortzen zitzaizkigun lur-guneak. Gure etxeetako kristau-giro jato-rran sortu izan dira ta bertan irauagarri biurtu gure Apaizgin-tzako loreak. Ba-daude oraindik landu gabe dauzkagun beste etor-bideak. Apaiz izateko ondo jan-tzita ditugun zenbait gazte ta gaz-tetxo ez dira apaizbideratzen, la-gun on baten zuzenketa eta aol-kurik ez daukatelako.

Au da nere buruaustea, nere bu-ruausterik aundiena. Aalegin guz-tiak egingo ditut Eliz-barrutian bo-kazioak ugaritu, ditezten. Arreta mingarri onetan ezin diot begiratu gure Eliz-barrutiari, bakarrik. Eliz Guziaren beareri ere begiratu bear diet. Eta batez ere Ameriketara eta Afrikan ditugun Mixioetako kon-promisueri. Senide diran iru Eliz-barrutiek Aita Santuari arren ta arren eskatuak izan ziran gure Mixioak eta gogoz eta sutsu onar-tuak. Gaur beren zailtasunak di-tuzte. Urrutiko lurralde aietan, egoera luzeegia daramatelako, apaiz oietako asko nekepean ari dira. Txandutako dituzten apaizen zai daude. Bañan ez dago txandatez-ko modurik, denok naiko gendu-ken neurrian beintzat. Eta beldur naiz kezka auek geiagotzen joan-go ez ote zaitzkgun. Apaiz-boka-zioen arazoak ez du au beste so-luzio-biderik: Jainkoaren graziak eta Eliz-barrutiko elkarte guztien laguntza batuak dakarten ura.

Ona nik argi ta garbi azaldu nere kezka. Apaiz, erlijioso ta eliz-tarrei —guzieri—, umildadean es-katzen dizut zuen laguntza, diru ta gauzen laguntza ta zuen otoi-tzak. Alor onetan Jaunaren lagun-tzarik gabe ezer ez dezakegu egin.

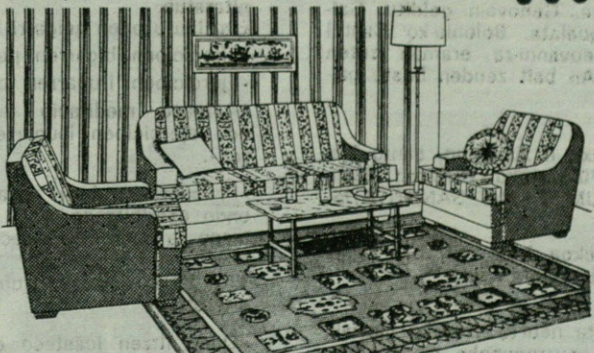
Bereziki eskatzen dizutet uste-ona batez ere galdu ez dezaitzen. Ez esperantzarik galdu. Semina-rioko Buru-daudenak arretaz saia-tzen dira bideak urratzen. Beren eginkizuna zalla da egiaz; eten-gabe indar-galtzera daramana. Ne-re nairik aundiena ta zeregiñik na-gusiena au jotzen det: gaur edo biar garaiazen garaiaek eskatuko dituan apaizak izan ditzala gure Eliz-barrutiak. Lagundu zaidazute. Ez nazazutela bakarrik utzi. Bio-tzez eskatzen dizutet. Milla esker aldeztu aurretik. Jaunak bedeinka zaitzatela, nik aita baten, senide zaarago ta lagun on baten mai-tasun osarekin bedekintzen zai-tuztedan belexaren.

Donostia, 1970. Azaroak 23.

† Jazinto, Donostiko Gotzai

iii EGUNDOKO ESKEINTZA!!!

«TRESILLOREN SALMENTA IKUSGARRIA»

Ikaragarritzko prezio beherapenak

10% 15% 25%

TRESILLOAK, SOFA-OHEAK, LO-GELAK, EGON-LEKUAK

6 ARRIGARRIZKO EGON-LEKU OSOAK 6

Edo bere ordezkorakoak zozten dira.

ZOZKETA BEREZIAREN

Txartelak utsean ematen dira.

i ENTZUN, PROBINTZIKOAK!

Erri guzietara montaketa eta eramateak utsean.

Joan-etorriak Donostira bi pertsonentzat ordain-duak

Diru-obetzeak probintziko guztientzat

AMUEBLADORA COMERCIAL HISPANIA

DONOSTIA, Moraza, 3 eta 14

IRUNEN, San Marcial, 12

1703 - 1770

KARDABERAZ AITA

(Bere Elizbarrutiko omenaldian)

1770 urteko Urriaren 18an, Bolo-niako Casteh di S. Geovannin il zitzaigun.

67 urte zituan, bi illabete ta amar egun gutxiago.

Eortzi zuten, zerraldoko oin-aldean, gutun bat ipiñi zioten, eta auetxek ziran gutun ortako azken-itxak: «OBIIT CUM FAMA SANCTITATIS»: santu-izenean il zan.

—oOo—

Euskal Erriak ezin zezakean Kardaberaz aaztu, ta bere etxekoek gutxiago. Eta bere illobetako bat izango zan (Jose Kardaberaz), 1794 urtean, bere osabaren gorpuzkiak jaso, ta beretzako egindako illobi-berri batetan sareraziko zituana.

Illobi-berri au S. Geovanniko elizan egineraziko zuan, eta Xabierko Franzizko Santuaren aldare ondo-ondoan ain-zuzen, ere.

Ez zegoan ba, toki oberik auke-ratzerik!

—oOo—

Aundikiro ospatu zuten Ernanin, 1903 urtean, Kardaberaz jaio-zane-ko berreungarren urtea. Ta txalo-garria zan benetan, jaialdi artan, ernaniarrek artu zuten eraba-ki: Euskal Erriara ekarri bear ziran Kardaberaz gorpuzkiak.

Zesareo Ibero Aita zan, orduan, Loiolako erretore, ta onengana jo zuten ernaniarrek, beren erabaki ura aurrera eramateko, laguntza eske.

Ez zuten, ortarako bear zuten bai-mena, egun batean irixi. Bost ur-te luze bear izan zituzten ortara-ko. Eta 1908 urte aseran egin ziran baimen orren jabe.

—oOo—

Auzi bat sortu zitzairen orduan. Nun gorde bear ziran Kardaberaz gorpuzkiak...? Ernanin ala Loiolan? Ernani izan bazan ere Kardabera-zen jaioterria, Loiola izan zan «Kar-daberaz Aitaren» etxea.

Eta ernaniarrek, gizonki jokatuaz, Loiolan gorde bear zirala, erabaki zuten. Loiola baitzan, orduan, Eus-kal Erriko santutegirik ospatsuena ta ederrena: Kardaberazek merezi zuan bezalako santutegia.

Esuiko besoa gordeko zuten Er-nanin.

—oOo—

1908 urteko Maiatzaren 2an iritxi ziran, Irunera, Kardaberaz gorpuzkiak. Jende talde aundia zegoan zai: agintariak, eta agintari ez zi-ranak, eresbatzak eta abar.

Treanean eraman zituzten, Irundik Zumarragaraiño, Kardaberaz gorpuzkiak, eta zalpudi apaindu bate-tan Zumarragatik Loiolaraiño.

Apainduak arkitzen ziran Azkoitia-ko kaleak.

Gorpuzkien zai zegoan, Kardabe-raz bera bizi izan zan etxe au-rrean, erri osoa. Erresponso eder bat kantatu zuten bertako abesla-riek eta oitutz bat errezatu berta-ko apaizek.

Baiña arrerarik ederrena Loiolan bertan izan zuten Kardaberaz gorpuzkiek. Jendez bete beterik ager-tzen ziran bertako eliza, ta eliz-aurreko zelaia. Antxe zeuden Loiola etxeko jesuita guztiak, antxe Gipuzkoako alduak, eta antxe Er-naniko agintariak ere...!

Migel Aizpuru Aitak egin zuan itzaldia.

Eta Loiolako etxe santuan gel-ditu ziran, betirako, Kardeberaz gorpuzkiak.

141 urte igaro ziran, ba, Loiola utzi bearra izan zuanetik...!

II

NOR IZAN GENDUAN, AITA KARDABERAZ AU...?

Ona emen bere bizitzako zenbait berri.

Jaio, Ernanin jaio zitzaigun Agus-tin Kardaberaz (Cardaverayz bataio-ko agiriak dionez), 1703 urteko Abenduaren 28an.

Ernaniarra, ta bertako Udaletxeko idazkaria, izan zuan bere aita Se-bastian, eta donostiara bere ama Manuela Elgorriaga.

Amaikaren bat urte izango zituan Agustinek, bere aita Donostiako idazkari ta artxibero egin zutenean. Eta arutz joan zan Agustín ere, bere gurasoein.

Jesusen Lagundikoen ikastetxe batetan jarraitu zituan bere ikas-ketak. Eta 16 urte bete zituanean, «lege-gizon» izan zedin, Valladolida bialdu zuan bere aitak.

Ez zan, ordea, ura, Agustinen bidea. Ta 1721 urteko Abuztuaren 20an, 17 urte zituarik artean, Je-susen Lagundian sartu zan Valla-doliden bertan.

Villagarcia de los Campos-era bialduko zuten, nobiziadua egitera, ta antxe gertatu zitzaion ustegabe-ko bat.

Bere aideetako batzuek ez zuten ondo artu, alegia, Agustinen era-baki au. Gazte aroko txorakeriaren bat ote zuan, bildur ziran, eta an-dik aterarazi ta Valladolida ekarri zuten berriro.

Ba ziran orduan, Valladoliden ere, onelako auziak erabakitzen zituz-ten elizgizon batzuek, eta auen es-kuetan utzi zuten Agustín.

Laster erabaki zuten auek, ordea, Agustinen erabakia ez zala gazte aroko arinkeria bat, eta Villagarcia de los Campos-era bialti zuten ber-riro.

1723 urteko Abuztuaren 21 ean egin zituan Agustinek bere botoak.

Iruñean egin zituan bere filoso-fiako ikasketak, eta Valladoliden teologiakoak.

Eta 1729 urteko Abenduaren 26an egin zan apaiz, Valladoliden ber-tan. 26 urte, bi egun gutxiago, zituan, orduan, Agustinek.

Valladoliden bertan egin zituan bere leenengo apaiz lanak, baiña ez luzaroan. Bilbaora bialti zuten, laster, San Andres ikastetxeko ira-

kasle, ta ordutxetik degu Agustín Euskal Erriko mixiolari ere.

1734 urtean, Iruñean arkitzen de-gu berriro, baiña filosofiako ira-kasle bezala, oraingo ontan. Az-koitiara etorri zitzaigun andik, eta Azkoitiatik Oñatira joan.

1736 urteaz geroztik Loiola izan-go zuan bere etxea, arik-eta Car-los III enak, beste Jesusen Lagun-dikoekin batera, erbestetatuko ez zuan arten.

1767 urtean izan zan, erbeste-ratze au.

Ordurako, Euskal Erri osoko erri-geientsuenetan, mixioak emana zan Agustín. Eta ez nola nai gaitzera...! Elizak txikiak gertatzen zirako, enparantzetan itzegin bear izaten zuan askotan. Eta onetxek galdue-razi zion, are geiago, bere osasuna.

Alaz guziz ere, ez zan Agustín lo egoteko gizona. Ta erriz erri mixioak ematen, ibiltzeko, gauza ez zala, ikusi zuanean, «Aita S. Igna-ciorene ejercicioa» artu zituan be-re lan bide. Ez bait zituan artean, erriak beintzat, itxian eta taldeka egiten. Eta auxe degu, Agustini zor diogun, beste gauza bat.

Donostian bildu ziran, erbestetu-rik joan bear zuten, Nafarroako ta Gipuzkoako Jesusen Lagundikoak.

Leorrez egin zuten, Ferrol-arte-raiñoko, bidea. Ta itsasoz andik Italia arteraiñoko.

Civitavecchia-ko kaira iritxi zira-nean, ez zitzairen, leorrera jeisteko, baimenik eman. Corcega-ko ugar-tera eraman zituzten andik. Eta Ge-nova-ra, amalau illabete geroago.

Ala ere, ez zan Agustín, beste-ekin-batera, Genova-n gelditu. Gai-xorik zegoalata, Bolonia-ko Castel di S. Geovanni-ra eraman zuten Agustín. An bait zeuden beste gai-xoak ere.

Eta antxe il zitzaigun, santu ize-nean 1770 urteko Urriaren 28an. OBIIT CUM FAMA SANCTITATIS.

Iru urtekoa izan zan, ba, Agus-tinen erbestaldia.

Pixatu ta neurtu-ezinezko gauzak, ez dute, gaurreguneko gizonentzat, balio aundirik. Materialista-uts biur-tu bait gera gaurreguneko gizonok. Orregatik ez ditugu emen, aipatu ere egin, Jesusen Biotzak egin zi-kion agerkerak. Ez bait degu gaur, gauza oietan sinisteko-aña, fede-rik. Baiña ezin ukatuko ditugu. As-ko, izan zituan-eta.

III

KARDABERAZ EUSKAL-IDAZLE JATORRA

Ba du, ordea, Kardaberazek, aue-tzaz gaitzera, beste merezimendu aundi bat ere, guretzat. Santuaz gaitzera, euskal-idazle jator bat izan genduan Kardaberaz. Eta or daude, lekuko, berak idatzi, ta argitaratu-rik dauden zenbait idazki. Eta ona-emen oietako geintxuenak, bein-tzat:

«Cristauaren bizitza».

1744-garren urtean, Iruña-n ar-gitaratua.

«Aita S. Ignacio Loyolacoaren 1756-garren urtean, Iruña-n ar-ejercicioa». gitaratua.

«Jesus Maria ta Joserene devo-cioa, edo iru persona oien eguiazco amorioa». 1758-garren urtean, Iruña-n ar-gitaratua.

«Christauaren doctrina». 1760-garren urtean, Donosti-n argitaratua.

«Aita S. Ignaciorene ejercicioa. Beren consoderacioa». 1761-garren urtean, Iruña-n ar-gitaratua.

«Aita S. Ignaciorene ejercicioen gañean afectuac. beren ejem-plo ta dotriña-quin». 1761-garren urtean, Iruña-n ar-gitaratua.

Eta liburu onen geigarri bezela: «Ejercicioen bigarren partea». «Ejercicioen irugarren partea». «Asteaco meditacio laburrak, edo ejercicioen laugarren par-tea».

«Eusqueraren berri onac, eta ondo escribitzeko, ondo iracur-tzeko ta ondo itzeguiteko erre-glac». 1761-garren urtean, Iruña-n ar-gitaratua.

«Ondo iltzen icasteco eta on-do iltzen laguntzeko ejer-ci-cioa». 1762-garren urtean, Iruña-n ar-gitaratua.

«Justuen ixpillu argia. Santuen erretrato bizia». 1764-garren urtean, Iruña-n ar-gitaratua.

«Senar-emazte santuac». 1766-garren urtean, Iruña-n ar-gitaratua.

«Mezaco Sacrificio ta Comunio sagraduaren gañeko doctrina». 1782-garren urtean, Tolosa-n ar-gitaratua.

«Eshcu liburu». 1826-garren urtean, Tolosa-n ar-gitaratua.

«Amorezco eta dolorezco Jesu-christo-ren pausuac. Calvarioco estacioac eguiteco egercioa. Jesus Maria ta Joserene liburu-choan emanac». 1858-garren urtean, Tolosa-n ar-gitaratua.

«Ama Virgña doloretacoen be-deratzi-urrena». 1881-garren urtean, Tolosa-n ar-gitaratua.

«Ama Veneragarri Josepha Sa-cramentu guciz Santuaren ce-ritzanaren bizitza ta vertuteac». 1882-garren urtean, Tolosa-n ar-gitaratua. Azkoiti-ko Josefa Larramendi-ren bizitza degu au.

«Jesus-en Biotz Sagraduari be-deratzi-urrena». 1889-garren urtean, Tolosa-n ar-gitaratua.

«Dolorezco Ama Virgñaren no-vena». 1890-garren urtean, Tolosa-n ar-gitaratua.

«Azpeitico erri chitez noble-aren gloria edo Aita San Igna-ciorene bicitza laburra». 1901-garren urtean, Tolosa-n ar-gitaratua.

Eta Jaungoikoak bakarrik daki, zenbait ote diran, argirik ikusi ez duten, aren beste idazkiak.

Elizkoiak dirala aren idazki geie-nak...?

Bai, noski. Eliz gizon bait gen-duan, Kardaberaz, eta eliz gizon sutsua gaitzera. Ta orregatik zaigu ain txalogarria bere jokabidea. Ba-koitzak, gure saillean, beste ain-beste egin bagenu, beste ollar ba-tek joko liguke gaur...!

Nik ez dakit, zer esango digu-ten, Kardaberaz euskarari buruz, gaurko euskera aztertzaileek. Izan ere, eta azterketa bat egiterakoan, ez bait ditugu, «noiz» eta «zeinen-tzat» idatzia izan ziran, kontuan artzen gaur. Eta XVIII gizadian ida-tzitako bat, XX en, gizaldian idatzia bezela, aztertu nai izaten degu. Ta ori ez da, iñola ere, zuzena.

Ala ere, ta euskal-joskerari be-giratzan badiogu (eta ontantzen da-go batibat euskeraren jatorrasuna), Kardaberaz euskera, euskerarik ederrenetako bat degula, ezin uka-tu aai izango degu. Ez zuan bes-tela, erri artean, izan zuan beza-lako arrera onik izango. Askotan arotzatuak izan bait ziran bere idazki geienak.

Eta bai ote zan, orduan, Karda-beraz libururik ez zuan euskal-dunik...?

Eta zenbatek ez ote zuten, li-buru oietan, irakurtzen, ere, ika-si...?

Zer geiago eskatu dezaiokegu idazle bati...!

Orixen izan genduan, bada, Kar-daberaz:

SANTU BAT.

MIXIOLARI SUTSU BAT.

EUSKAL-IDAZLE JATOR BAT.

Orregatik artu degu guretzat el-buru, Kardaberazek, bein betirako, idatzirik utzi zigun au: EUSQUERAC BURUA JASOTZEA, JAUNGOICOAC NAI DU...!

Albisu Anastasiok

(«Kardaberaz» Bazkunekoa)

